

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

2023-cü ilin 6 fevralı: Azərbaycan hər an Türkiyə ilə birlikdə

6

№ 021 (7189)

SƏS

6 fevral 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycanda əmək pensiyaları indeksləşdirilir

2

Ermənistan ABŞ-ın dəstəyini itirir

Paşinyan ABŞ konqresmenləri ilə görüşüb və Azərbaycanla sülh prosesini müzakirə edib

3

USAİD üçün MƏNTİQİ SONLUQ

4

Mikrodalğalı sobalardakı təhlükə: hətta 500 metrədən...

5

Körpələrə verilməməsi lazım olan digər qidalar HANSILARDIR?

13

DİQQƏT: Bu şəxslər əliliyi olan uşaqlar hesab ediləcək

16

“Burada bir yanlışlıq axtarmağa dəyməz”

14

Təhsilin inkişafı uğurlarımızın təminatıdır

Hər bir xalqın, dövlətin taleyini təkcə onun malik olduğu zəngin təbii sərvətlər deyil, həm də elmi-mədəni və intellektual imkanları və bütün bunların fəvqündə dayanan insan kapitalı müəyyən edir. Azərbaycan da öz inkişafını, ancaq təbii sərvətlərin gətirdiyi mənfəətə bağlıdır, resurslarını insan faktorunun inkişafına yönəldir. Prezident İlham Əliyevin təhsil sahəsində həyata keçirdiyi davamlı islahatlar da, məhz insan kapitalına əsaslanan informasiya cəmiyyətinin formalaşmasına zəmin yaratmaq məqsədi daşıyır. Müasir dövrdə ölkəmizdə bütün sahələrlə paralel olaraq, təhsil sahəsində köklü islahatlar aparılır, təhsilin məzmunu, keyfiyyəti və təlimin təşkilinə verilən tələblərdə ciddi yeniləşmə və müasirləşdirmə prosesləri gedir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində son illərdə bu sahədə çox böyük işlərin görülməsini və təhsil sahəsinin daim diqqət mərkəzində olmasını təbii hal olduğunu bildirib: "Çünki hər bir ölkənin bu günü və gələcəyi təhsillə bilavasitə bağlıdır. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, orada təhsilin səviyyəsi yüksəkdir. Təhsilin səviyyəsi, eyni zamanda, elmi-texniki tərəqqini də böyük dərəcədə şərtləndirir. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə baxdıqda, görürük ki, onları inkişaf etmiş ölkələrə çevirən təbii resurslar yox, məhz bilik, savad, təhsil və elmin inkişafıdır."

Bildiyimiz kimi, ümumtəhsil məktəblərinin təmir-tikinti işləri son illərdə davamlı olaraq həyata keçirilir və bu, təhsilalanların tədris şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edir. Son illərdə çoxlu sayda yeni məktəb binasının və korpusların inşası, mövcud təhsil müəssisələrinin yüksək səviyyədə yenidən qurulması, onların zəruri tədris avadanlığı ilə təchiz olunması təhsil sahəsinin müasirləşdirilməsi istiq-

mətində həyata keçirilən işlərin tərkib hissəsidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, "Şəhərimizin hər bir yerində məktəblər tikilir, əsaslı təmir olunur."

MÜASİR STANDARTLARA UYĞUN "VƏTƏN" İDMAN LİSEYİ

Bakıda Tərhan Heybətov adına "Vətən" İdman Liseyində aparılmış yenidənqurma işləri bu sahəyə ayrılan diqqətin daha bir göstəricisidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Tərhan Heybətov adına "Vətən" İdman Liseyində aparılmış yenidənqurma işlərindən sonra yaradılan şəraitlə tanış olub. Qeyd edək ki, "Vətən" İdman Liseyi 2022-ci ildə 126 nömrəli tam orta məktəbin bazasında yaradılıb. Birinci Qarabağ müharibəsi şəhidi Tərhan Heybətovun adını daşıyan 600 şagird yerlik Liseyde dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu hesabına aparılan yenidənqurma işləri 2024-cü ilin dekabrında başa çatdırılıb. Liseyin əsaslı təmir olunmuş tədris korpusunda 22 sinif otağı var. Şagirdlərin yüksək səviyyədə təhsil almaları üçün sinif otaqları zəruri dərəcə vasitələri ilə təchiz edilib. Bu korpusda kimya, fizika, biologiya laboratoriyaları, informatika və çağırışqədərki hərbi hazırlıq kabinetləri, kitabxana, 240 yerlik akt zalı, inzibati və yardımçı otaqlar yerləşir. Liseyde internet, mebel-inventar və digər zəruri avadanlıqlar müasir tələblər səviyyəsindədir.

Təhsil ocağının idman korpu-

sunda isə universal zal (basketbol, voleybol, gimnastika, qılıncoyutma və s.) və gülüş zalı əsaslı təmir olub. Bundan əlavə, trenajor, cüdo zalı, fizioterapiya otağı, reabilitasiya idman zalı, buxar və yardımçı otaqlar yenidən qurulub. Layihə çərçivəsində 100 nəfərlik yataqxana korpusu da əsaslı təmir olunub. Burada yeməkhana 220 nəfər üçün nəzərdə tutulub. Korpusdakı mətbəx, camaşırxana və digər yardımçı otaqlar da ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilib.

Qeyd edək ki, yenilənən təhsil müəssisəsində tədris V-XI siniflər üzrə aparılır. Şagirdlərin təlim-tərbiyəsi ilə 60-a yaxın müəllim məşğul olur. Burada bölgələrdən gələn və peşəkar idmanla məşğul olan şagirdlərin yataqxana ilə təmin edilməsi də nəzərdə tutulur. Liseyde həmin idmançıların gündüzlük yemək normalarına uyğun qidalanması da təmin ediləcək. Müasir dünyada hər bir ölkənin gələcəyi təhsilin səviyyəsi ilə ölçülür. Azərbaycan da bu ölkələr sırasındadır. Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər deməyə əsas verir ki, Azərbaycan öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək istəyir. Bundan başqa, zəngin təbii sərvətləri ilə dünyanın diqqətində olan Azərbaycan bu sərvətlərdən səmərəli istifadə ilə insan kapitalının daha da inkişaf etdirilməsini başlıca hədəf seçib.

AZƏRBAYCANDA İDMANIN İNKİŞAFINA ƏN YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏ DÖVLƏT QAYĞISI

"Vətən" İdman Liseyində görülən işlər və yaradılan şərait də bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin diqqəti sayəsində təhsil islahatları uğurla davam edir. Paytaxtda və bölgələrdə yeni məktəblərin inşası, əsaslı təmiri və yenidən qurulması ilə bağlı nəzərdə tutulmuş tədbirlər plana uyğun həyata keçirilir. Bütün bunlar, ilk növbədə, şagirdlərin ən yüksək səviyyədə təhsil almaları, onların elmin sirlərinə daha dərinləndirilmələri üçün hətərətəfili imkanlar açır. Liseyde yaradılan şərait həm də onu göstərir ki, Azərbaycanda təhsilin

Azərbaycanda əmək pensiyaları indeksləşdirilir

SƏRƏNCAM

Prezident İlham Əliyev "Əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, Sərəncamda Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə 2025-ci il yanvarın 1-nə 2024-cü il üzrə Dövlət Statistika Komitəsinin müəyyən etdiyi orta aylıq nominal əməkhaqqının illik artım tempinə uyğun olaraq, 2025-ci il yanvarın 1-dək təyin edilmiş əmək pensiyalarının siğorta hissəsinin, qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələr təyin edilmiş əmək pensiyaçılarına münasibətdə - həmin əlavələrlə birlikdə müəyyən edilmiş məbləğinin və 2023-cü il yanvarın 1-dən əmək pensiyalarının tərkibinə daxil edilən maddi yardımların, istehlak qiymətləri indeksinin illik səviyyəsinə uyğun olaraq, siğortaolunanların fərdi şəxsi hesabının siğorta hissəsində 2025-ci il yanvarın 1-dək qeydə alınmış pensiya kapitalı məbləğlərinin indeksləşdirilməsini həyata keçirmək tapşırılıb. Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etməlidir. Bu Sərəncam 2025-ci il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

və idmanın inkişafına ən yüksək səviyyədə dövlət qayğısı var. Çünki dövlətin yürütdüyü siyasətin prioritetlərindən biri də insan kapitalının daha da inkişaf etdirilməsidir. Bu baxımdan təhsildə olduğu kimi, idman sahəsinə də qoyulan investisiyalar mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlətimizin iqtisadi qüdrətinin illə-illə artması idmanın tərəqqisinə də müsbət təsir göstərib. Hazırda nəinki paytaxtımızda, eləcə də regionlarda bir çox olimpiya kompleksləri, müasir idman obyektləri istifadəyə verilib, maddi-texniki baza möhkəmləndirilib. Sağlam cəmiyyət qurmaq hər bir dövlətin strateji məqsədidir və dövlətimiz vətəndaşların idmanla məşğul olmalarına xüsusi diqqət ayırır. Son illərdə ölkəmizdə 50-dən çox müasir Olimpiya mərkəzlərinin inşa olunması idmanın kütləvililiyini artırır. Ölkəmizdə idmanın kütləvililiyini təmin etmək və bütün bölgələrdə mövcud infrastrukturundan istifadə etmək prioritet vəzifələrdən biridir.

İNSAN KAPİTALININ İNKİŞAFI BAŞLIQA AMİLDİR

Əlbəttə ki, görülən işlər bir daha təsdiqləyir ki, təhsil islahatları Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində uğurla davam edir.

Hər bir dövlətin tərəqqisi və gələcəyi onun təhsil səviyyəsi ilə birbaşa bağlıdır. Bu sahəyə qoyulan investisiya gələcəyə yatırılan sərmayə deməkdir. Dövlətimiz bu baxımdan, hazırda dünyada lider ölkələrdən biridir. Heç bir ölkədə qısa müddət ərzində bu sayda məktəb tikilməyib və yenidən qurulmayıb. Çox mühüm amillərdən biri də odur ki, yeni yaradılan və əsaslı təmir olunan təhsil müəssisələri ən müasir tədris avadanlığı ilə təchiz edilir.

Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Programında məktəblərin əsaslı təmiri və yenidən qurulması ilə bağlı nəzərdə tutulmuş tədbirlər plana uyğun həyata keçirilib. Bütün bunlar, ilk növbədə, şagirdlərin yük-

sək səviyyədə təhsil almaları, onların elmin sirlərinə daha dərinləndirilmələri üçün hətərətəfili imkanlar açır. Bu gün ölkəmizdə təhsilin daha da inkişafı üçün xeyli sayda dövlət proqramı icra olunur. Həyata keçirilən dövlət proqramları çərçivəsində təhsil təminatlı yeni binalar inşa edilir, ümumi təhsil müəssisələrinin binaları əsaslı təmir olunur. Təhsildə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi genişlənilib, bütövlükdə təhsilin infrastrukturunu müasirləşdirib.

Heydər Əliyev Fondu da Azərbaycanda təhsil strategiyasının həyata keçirilməsinə öz töhfəsini verir. Məktəblərin tikilməsi, əsaslı təmir olunması, maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, zəruri avadanlıqlarla təchiz olunması istiqamətində layihələr həyata keçirir. Fond tərəfindən "Yenilənən Azərbaycana yeni məktəb" proqramı, "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı" proqramı, "Təhsilə dəstək", ümumiyyətlə dövlət maraqları baxımından əhəmiyyətə malik bir sıra layihələr uğurla gerçəkləşdirilib. "Yenilənən Azərbaycana yeni məktəb" proqramı həyata keçiriləndən sonra hətta respublikamızın ən ucqar regionlarında da zəruri avadanlıq və ləvazimatlarla təchiz olunmuş, müasir tələblərə cavab verən məktəblər tikilib istifadəyə verilib. 2003-cü ildən Azərbaycanda 4 minədən çox məktəb yenidən tikilib və ya əsaslı təmir edilib. 2017-2022-ci illərdə 414 modul tipli məktəb tikilib istifadəyə verilib. Nəticədə 1 milyondan çox şagirdin tədris şəraiti yaxşılaşdırılıb.

Beləliklə, "Vətən" İdman Liseyində görülən işlər və yaradılan şərait Azərbaycanda təhsilin inkişafına göstərilən diqqət və qayğının daha bir təzahürüdür. Göründüyü kimi, zəngin təbii sərvətləri olan Azərbaycanda, bu sərvətlərdən səmərəli istifadə etməklə, insan kapitalının daha da inkişaf etdirilməsi başlıca amilə çevrilib. Ölkəmizdə təhsilin inkişafına göstərilən diqqət və qayğı təsdiqləyir ki, bu mühüm amil dövlət siyasətinin əsas prinsiplərini təşkil edir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Ermənistan ABŞ-ın dəstəyini itirir

Paşinyan ABŞ kongresmenləri ilə görüşüb və Azərbaycanla sülh prosesini müzakirə edib

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ABŞ Senatının və Konqresinin nümayəndələri: senator Rober Uiker (Respublikaçılar Partiyası), konqresmen Endi Harris (Respublika Partiyası), konqresmen Frank Pallone (Demokratik partiya) və konqresmen Riçard Hudson (Respublika Partiyası) ilə görüşüb. Görüş zamanı Ermənistan və ABŞ arasında strateji tərəfdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə edilib. Baş nazir Ermənistan və ABŞ arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında sənədin imzalanmasının vacibliyini qeyd edərək, Ermənistan Respublikası hökumətinin ABŞ ilə bütün sahələrdə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi və genişləndirilməsinə sadıqlığını vurğulayıb. Baş nazir ABŞ-ın Ermənistanın dövlət idarəetmə sisteminin səmərəliliyinin artırılmasında, demokratik təsisatların gücləndirilməsində və islahatların həyata keçirilməsində çoxdankı dəstəyini vurğulayıb.

İclas iştirakçıları regionda sülhün və sabitliyin təmin edilməsinin, eləcə də Ermənistan hökumətinin "Sülh yollarının kəsişməsi" təşəbbüsünün həyata keçirilməsinin zəruriliyini vurğulayıblar. Baş nazir Paşinyan Ermənistan hökumətinin sülh gündəliyinə sadıqlığını bir daha təsdiqləyib və Cənubi Qafqazda sabitliyin möhkəmləndirilməsində ABŞ-ın rolunun vacibliyini vurğulayıb. Senator Uiker və konqresmenlər Ermənistanla ABŞ arasında münasibətlərin inkişafına dəstək olduqlarını bir daha təsdiqləyiblər və strateji tərəfdaşlıq haqqında sənəddə nəzərdə tutulan sahələrdə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar. Onlar həmçinin ikitərəfli gündəliyi daha da irəli aparmaq üçün ABŞ-ın yeni administrasiyası ilə fəal dialoqun aparılmasının zəruriliyini qeyd ediblər. Görüş zamanı Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh prosesinin gedişi, regional

susilə, Ağ Ev Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin - USAID-in fəaliyyəti Amerikanın milli maraqlarına cavab vermədiyi üçün bağlandığını elan edib. Eyni zamanda, USAID Qarabağdan olan qaçqınlara yardım edir. Erməni KİV-lərinin məlumatına görə, Dövlət Departamenti proqramın uzadılmasını təsdiqləyib, ona görə də təşkilat hələ də fəaliyyət göstərə bilər, lakin onun gələcəyi sual altında qalır.

"Bu, Ermənistan və ABŞ arasında Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasının imzalanmasından və Trampın hakimiyyətə gəlişindən sonra ilk səfərdir. Bu, ona görə vacibdir ki, ABŞ-dakı erməni icmasının nümayəndələri ilə ünsiyyət qurmaq, həmçinin Ağ Evin yeni administrasiyasının nümayəndələri ilə əlaqə yaratmaq üçün potensial imkan var. Beləliklə, xarici siyasətin diversifikasiyası kontekstində maksimum proqram bu yaxınlarda imzalanmış sənəd əsasında strateji Ermənistan-Amerika münasibətlərinin fəal şəkildə dərinləşdirilməsidir. "Ən azı, Trampın demokratlardan miras aldığı eyni xartiyaya çərçivəsində təmaslar və ikitərəfli əməkdaşlıq inkişaf edəcək", - deyərək Orbəli Mərkəzinin eksperti Conni Melikyan Paşinyanın planlarını açıqlayıb. Qafqaz İnstitutunun elmi işçisi Qrant Mikaelyan Paşinyanın Vaşinqtona səfərində heç bir ciddi perspektiv görmür. "Nəzərə alsaq ki, İrəvan Amerika hakimiyyətinin nümayəndələri ilə heç bir rəsmi görüş elan etməyib, bu səfər adi diplomatik məntiqə sığmır. Ümumiyyətlə, Trampın Cənubi Qafqazda nə edəcəyi, hansı strategiyaları əlaqələndirməsi və s. bəlli deyil. Eyni zamanda, Paşinyan hökumətinin ABŞ liderinə ehtiyacı var ki, heç olmasa sələfi Cozef Bayden administrasiyasının üzərinə götürdüyü öhdəlikləri təsdiq etsin", - Mikaelyan hesab edir.

Onun sözlərinə görə, İrəvanın Qərbə yönləndirilməsi, Avropaya inteqrasiya müqabilində Qarabağı təslim etməsi, hətta "Dünyanın kəsişməsi" Vaşinqtonun birbaşa iştirakı ilə yaradılmış layihələrdir. Lakin Paşinyan bütün bunları demokratlarla danışıqlar aparıb və onun Trampın komandası ilə heç bir əlaqəsi yoxdur.

kommunikasiyaların bloklanması imkanları, həmçinin ikitərəfli və çoxtərəfli formatda əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi perspektivləri müzakirə edilib.

Qeyd edək ki, Nikol Paşinyanın 5-ci illik Beynəlxalq Dini Etiqad Azadlığı Sammitində iştirak etmək üçün Vaşinqtonda işgüzar səfərdə olub. Paşinyanın ABŞ prezidenti Donald Trampın danışıqları planlaşdırılmasında, bu səfər təkə Ermənistanın imici üçün deyil, həm də şəxsən baş nazir üçün vacib idi. Amerikanın paytaxtında Nikol Paşinyana diaspor tərəfindən o qədər də isti münasibət göstərilməyib. Xüsusilə, narahat ermənilər Ermənistanın uğursuzluqlarında onun günahkar olduğunu bildiren plakat asıblar. Ancaq evə qayıdarkən baş nazir daha pis ittihamlar eşidib, buna görə də səlahiyyətli hadisəyə əhəmiyyət verməyiblər.

Üstəlik, erməni icması ilə görüşdə Paşinyan qurduğu yeni Ermənistanla bağlı xəttini davam etdirəcəyini xüsusi olaraq qeyd edib. "İndi ideoloji transformasiya gedir. Məncə, belə bir fikir var idi ki, Ermənistan ali məq-

sədlərə dəstəkdir... Onlar, məncə, tarixi keçmişlə bağlıdır. İndi ideologiya belə dəyişir: Ermənistanın özü ən yüksək milli məqsəddir və ondan yüksək heç nə ola bilməz". Eyni zamanda, Paşinyan vurğulayıb ki, bu, təkə onun deyil, bütün xalqın qərarıdır. "Ermənistan mövcud olmaq şansı verən yeganə şey bu ideologiyadır. Bütün bunlara 44 günlük müharibədə məğlubiyyət və onun səbəblərinə görə gəldik. Məncə, bu gün biz bu məğlubiyyətdən keçərək müstəqil, suveren dövlətə sahib olmaq imkanı əldə etdik. Uzun müddət düşündüm və qurbanların əbə olmağı qənaətinə gəldim. Onlar Ermənistanın suverenliyi naminə idilər və indi biz sadəcə olaraq bu qurbanlar bahasına alınmış fürsətdən istifadə etməyə diqqət yetirməliyik", - deyərək baş nazir yekunlaşdırıb.

Paşinyan onu da bildirib ki, İrəvan Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olması üçün ABŞ-ın köməyinə ümid edir. "ABŞ nöqtə-nəzərdən Ermənistanı dəstəkləməyin ən effektiv yolunun nə olduğunu soruşsanız, dəyər ki, Cənubi Qafqazda sülhün əldə

edilməsi gündəliyinin ABŞ siyasi elitasının prioritetləri siyahısına daxil edilməsi çox vacib olardı", deyərək qeyd edib. Eyni zamanda, Paşinyan ölkəsinin demokratiyaya can atdığına vurğulayıb. "Biz demokratiyanı dərinləşdirməyə və onu institusional əsaslara oturtmağa çalışırıq ki, o, hakim qüvvələrin siyasi iradəsindən asılı olmasın. "Hazırda Ermənistanın demokratik yoluna əngəl törətməyə cəhd edilən yalnız bir alət var - müharibə, eskalasiya və münasibə aləti", - deyərək baş nazir əlavə edib.

Bu arada respublikanın xarici işlər nazirinin müavini Paruyr Hovhannisyan bəyan edib ki, İrəvanla Vaşinqton arasında yanvarda imzalanmış strateji əməkdaşlıq sənədi ABŞ-ın sükanı arxasında kimin olmasından və ya Amerika siyasətindəki digər proseslərdən asılı deyil. Xüsusilə, Ermənistan hakimiyyəti iki ölkə arasında tərəfdaşlığın indi "daha əlverişli və daha mütərəqqi mövqedən" inkişaf edəcəyini gözləyir. Düzdür, indiyə qədər Trampın ilk qərarları Ermənistanı narahatlıqdan başqa bir şey gətirməyib. Xü-

V.VƏLİYEV

USAİD-in "radikal fanatiklər" tərəfindən idarə edildiyini söyləyən ABŞ prezidenti Trampın həmin təşkilatın mahiyyətini ortaya qoyması onun "maskasının" artıq cırıldığından xəbər verir. Xüsusən də USAİD-in internet saytının ləğv edilməsi həmin təşkilatın "son nəfəsinin" kəsilməsi deməkdir. İstənilən halda, fəaliyyəti ancaq "ara qarışıqmaqdan" ibarət olan bir təşkilat üçün bu, məntiqi sonluqdur.

Fəaliyyəti ancaq qarışıqlıq yaratmaqdan ibarət olan bir təşkilatın "son taleyi" ədalətin təntənəsidir

Tamamilə açıq şəkildə İlon Mask tərəfindən USAİD-in "cinayətkar təşkilat" adlandırılması və onu ləğv etmək çağırışı birmənalı olaraq yerinə düşdü və əslində, bu, çoxdan gözlənilən idi. "Biz USAİD-i ləğv etmək prosesindəyik", deyən Mask belə çıxır ki, həmin təşkilatın sonunun çatdığını bildirmiş olub. O, bunu əsaslandırır da. Xüsusən də qeyd edib ki, USAİD-i bərpa etmək mümkün deyil. Deməli, həmin təşkilatın "bəlkə də qayıtdılar" kimi bir ümidi belə ola bilməz. "Bu qurdu olan alma deyil, sadəcə, bir qurd dəstəsidir. Alma da artıq yoxdur və ona görə də hər şeyi atmaq lazımdır", fikirləri də İlon Maska məxsusdur və bu, artıq həmin təşkilatın "atılması", yəni, sonu deməkdir.

Diqqətə çatdıraq ki, USAİD-in Vaşinqtonda yerləşən baş qərargahının bağlanması barədə xəbərlər də dünya mediasında yer alır. Nəzərdən qaçırmaq lazım deyil ki, USAİD-in baş qərargahının məhz Amerika administrasiyasının qərarı ilə bağlandığı da həmin xəbərlərdə qeyd olunur. Həmçinin qeyd olunur ki, məxfi məlumatları ehtiva edən bütün kompüter sistemlərinə nəzarət də artıq ələ keçirilib. Bir sözlə, həmin təşkilatın fəaliyyətinə artıq son qoyulacağı qəti şəkildə qərarlaşdırılıb. Deməli, bu, artıq həmin təşkilatın sonunun çatdığına zərrə qəddər də şübhə yeri qoymur. Əksinə, əmin olmaqda hər kəs haqlıdır. Əslində, ABŞ prezidentinin dediyi kimi, "radikal fanatiklər" tərəfindən idarə edilən belə bir təşkilat üçün bu, məntiqi sonluqdur və fəaliyyəti ancaq qarışıqlıq yaratmaqdan ibarət olan bir təşkilatın "son taleyi" ədalətin təntənəsidir.

Radikal fanatiklərin də, USAİD-in də sonu çatıb və hər halda, belə bir məntiqi sonluq səbəbsiz deyil

USAİD barədə kifayət qədər məlumatlar var, çünki onun fəaliyyəti artıq illərdir ki, çoxlarına bellidir. Həmin təşkilatın mahiyyət etibarını ilə məhz Amerika xarici kəşfiyyatının bölmələrindən biri olduğu qənaəti də yanlış deyil. Məsələ burasındadır ki, USAİD-in adı gələndə ancaq ölkələrin daxili işlərinə "burun soxan" bir təşkilat insanların fikrində canlanmış olur. Çünki həmin təşkilatın hansı müdaxilələrlə bir çox ölkələrin işlərinə qarışdığı çoxdan bellidir. Belli olan odur ki, USAİD ancaq dövlət çevrilişləri və məxmər inqilablar həyata keçirmək planlarını reallaşdırmaq niyyətindədir və bir çox ölkələrdə buna nail olub da. Sözsüz ki, həmin təşkilat bunun üçün yetərincə vəsaitlərindən belə keçir və buna görə xərclənən külli miqdarda pulları heç hesaba belə almır. Deməli, məqsəd bellidir və belli olan həmin məqsəd naminə çox böyük dırnaqarası "səxavət" də göstərir.

Təkcə son dövrdə, daha dəqiq desək, son ikicə ildə USAİD tərəfindən xərclənən vəsaitlərə nəzər saldıqda, onun fəaliyyətinin mahiyyəti belli olur. Belli olur ki, həmin təşkilat özünün məkrli niyyətləri naminə çox iri

USAİD üçün MƏNTİQİ SONLUQ

həcmdə resurslarından da asanlıq imtina etməyə hər zaman hazırdır. Məsələn, son iki ildə USAİD məhz 9,5 milyard dolları ancaq müxtəlif ölkələrdə "vətəndaş cəmiyyəti" yaratmaq üçün ayırıb. Ən radikal liberal dəyərləri fəal şəkildə təbliğ edən bir təşkilat olması fonunda həmin vəsaitlərin nəyə görə ayrıldığı aydın olur. Təsədüfi də deyil ki, Tramp onun liderlərini radikal fanatik adlandırır. İndi həmin radikal fanatiklərin də, onların təşkilatının da sonu çatıb və hər halda, belə bir məntiqi sonluq səbəbsiz deyil. Yəqin ki, müxtəlif ölkələrdə qarışıqlıq yaratmaq, məxməri inqilablar törətmək, dövlət çevrilişləri üçün külli miqdarda vəsaitlərin xərclənməsindən Amerikanın özü belə sonda tamamilə bezib və vəsaitləri radikal məqsədlər naminə "küləyə sovuran" bir təşkilatın sonuna məntiqi şəkildə qərar verilib.

USAİD rəhbərinin ölkəmizə qarşı qərəzli münasibəti həmin təşkilatının ədalətsiz və ikili yanaşmasının, düşmən mövqeyinin təzahürü idi

Azərbaycana qarşı USAİD deyilən həmin o sonu çatmış təşkilatın düşmən mövqə sərgilədiyini vətəndaşlarımız çox yaxşı bilirlər. Yaxşı bilirlər ki, həmin təşkilatın sonuncu direktoru Samanta Pauerin ölkəmizə qarşı hərəkətləri düşmənçilikdən başqa bir şey deyildi. Qarabağ xuntasının keçmiş qondarma "dövlət naziri" olan Ruben Vardanyanla USAİD rəhbərinin yaxın təmasları da məlumdur və bu təmasların tərffuatları artıq Azər-

baycan üçün qətiyyətlə "sirlilə" deyil. Bu təmaslar "qaranlıq məqamlar" olsa da, Ruben Vardanyanın məhz Azərbaycanın istintaq orqanlarına ifadəsi zamanı Pauerin adını çəkəməsi ilə bir çox məqamlar daha da aydın olub və tam çıpaqlığı ilə üzə çıxıb.

Xanım Pauerin, rəhbərlik etdiyi təşkilatın düşmən mövqeyi ilə bağlı bir çox "məqamlar" Vardanyanın ifadəsindən öncə də belli idi. Məsələn, onun ölkəmizə və eləcə də Ermənistan səfəri zamanı "özünəməxsus tərzi" bir çox məsələlərə aydınlıq gətirilməsi üçün kifayət edirdi. Beləki, onun Qarabağ ermənilərinin nümayəndələri ilə və Bakıda olarkən azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərlə görüşü tamamilə "fərqli" idi. Daha dəqiq desək, Qarabağ ermənilərinə "can yandırdığını" nümayişkeranə göstərən Pauer azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin dərd-sərinə, problemlərinə heç məhəl də qoymaması tamamilə fərqli və ikili yanaşma olaraq, yaddaşlarda həkk olunub. Eyni zamanda, Laçında ekoloji fəalların aksiyasına onun münasibəti də cəmiyyətimizin yaddaşından silinən deyil. Məsələ burasındadır ki, Pauerin ölkəmizə qarşı belə bir qərəzli və düşmən münasibəti heç də təsadüfi deyildi və təşkilatının mövqeyinin, ədalətsiz və ikili yanaşmasının, düşmən mövqeyinin təzahürü idi.

Nüfuzunu və imicini ayaqlar altına atan bir təşkilat "öz quyusunu özü qazmış olur", necə ki, qazdı və həmin quyuda da indi basdırılır

İstər Samanta Pauer, istərsə də onun rəhbəri olduğu USAİD əslində, öz-özünü məhv etdi. İkili yanaşma, ədalətsiz mövqə sərgiləyən, bir çox dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə edən, burum soxan, qarışıqlıq yaratmaq üçün bütün mümkün vasitələrə əl atan, ən çirkin üsullardan əl çəkməyən bir təşkilatı da, onun haqqı, ədaləti tapdalamaqdan çəkinməyən rəhbərini də sonda belə bir aqibət gözləməli idi. Bir sözlə, bu, tamamilə məntiqi sonluq sayılır. Əvvəla ona görə ki, məhz USAİD-in timsalında hər hansı bir təşkilat haqsızlıq, ədalətsizlik, ikili yanaşma və bir sözlə ikiüzlülük ortaya qoyursa, öz fəaliyyətində simasızlıq nümayiş etdirirsə, həmin təşkilat ilk növbədə öz imicini, öz nüfuzunu ayaqlar altına atmış olur. Nüfuzunu və imicini ayaqlar altına atmaqla da məhz "öz quyusunu özü qazmış olur", necə ki, qazdı və həmin quyuda da indi basdırılır.

Özünü guya hansısa "dəyərlərin qoruyucusu" kimi göstərməyə çalışan və maliyyə yardımları ilə buna nail olacağını zənn edən bir qurum heç də nüfuzlu ola bilməz. Çünki ədalətsizlik, haqsızlıq, ikili yanaşma və ikiüzlülük nümayiş etdirən bir təşkilat dərhal "gözdən düşmüş" olur. Məhz ədalətsizlik, haqsızlıq, beynəlxalq normalara belə məhəl qoyulmaması həmin təşkilat barədə ümumiyyətlə, ciddi bir qurum olmadığı qənaətinə əsas verir. Digər tərəfdən də, axı qeyd olunan şəkildə, məhz azərbaycana münasibətdə ədalətsizlik edən, haqsızlıq etməkdən çəkinmədən fəaliyyət göstərən bir təşkilat üçün sonda "bumeranq effekti" kimi qarşılaşacağı gözlənilən idi və bunu başa düşmək gərəkdir. Başa düşmək gərəkdir ki, belə bir fəaliyyətin bir sonu olmalıdır, hansıki bu, elə məntiqi sonluqdur...

İnam Hacıyev

Mətbəxlərimizi bəzəyən, restoran və kafelərdə 2 dəqiqə içində isidilərək bizə təklif edilən qidalara öz "təhfə"si-ni verən cihazlardan biri də mikrodalğalı sobalardır. Mikrodalğalı sobalar yüksək nisbətə radiasiya göndərərək qida atomlarını sürətləndirir və isinməni təmin edir. Normal, çoxumuzun evində olan bir mikrodalğalı sobanın içindəki qidaya göndərdiyi radiasiya, bir "Wi-Fi" şəbəkəsindəki radiasiya sıxlığından təxminən 100.000 dəfə artıqdır. Mikrodalğalı sobalarda isidilən yeməklər sonsuzluq yarada bilir.

Fayda verəcəyini düşünürdü, təhlükə verdi

Mikrodalğalı soba 1946-cı ildə icad edilib. Persi Spenser adlı amerikalı alim ultra yüksək tezlikli radarlar üzərində işləyirdi. Bir gün o, maqnetronla təcrübə apararkən cibindəki şokoladın ərimsinin şahidi olur. O, maqnetronun üzərinə sendviç qoyaraq yeməklə təcrübəni təkrarlayıb. Məhsul isinir. 1947-

ci ildə Persi Spenser öz ixtirasını patentləşdirdi. Beləliklə, elektromaqnit şüalanmasının o dövr üçün faydalı hesab edilən, amma əslində insanlığa böyük zərəri olan bir xüsusiyyəti - yeməyin sürətli qızdırılması kəşf edildi.

Ukraynalı ekoloqlar sübut ediblər ki, mikrodalğalı sobalar insan orqanizminin enerjisini molekulyar səviyyədə dəyişdirir. Alimlər xüsusilə uşaqlara və hamilə qadınlara belə sobalarda hazırlanan qidaları yeməyi məsləhət görmürlər. Elektromaqnit dalğaları sobadakı qidanın, mayenin molekullarının strukturunu dəyişdirir. Bu sobalarda isidilmiş qida və mayelərdən daxil olan mənfi energetika qanın və limfaların tərkibinə təsir göstərir, xərçəng şişlərinin inkişafına stimül verir.

Qanın tərkibinə təsir edir!

Mikrodalğalı soba işləyərkən elektromaqnit dalğaları 500 metr radiusda olan insan orqanizminə də ciddi təsir göstərir. Onlar qanın tərkibini dəyişir, hemoglobini azaldır və ağ qan hüceyrələrinin sayını artırır. Mikrodalğalı radiasiya da qan damarlarında yüksək sıxlıqlı xolesterolun tərkibini dəyişdirir. Araşdırmalar sübut edib ki, mikrodalğalı sobalar onların içində qızdırılan süd məhsullarına daha çox tə-

Mikrodalğalı sobalardakı təhlükə: hətta 500 metrdən...

Yeməyin sürətli qızdırılması insanın tədricən öldürülməsinə xidmət edir

zərəri dərhal hiss edilmir. Bu radiasiya bədəndə on beş ilədək toplanır, sonra isə müxtəlif xəstəliklər şəklində özünü göstərir.

Qida dəyəri məhv olur

Rus alimləri, həmçinin, müəyyən ediblər ki, qidanın qida dəyəri bu sobada qızdırılan zaman 80% azalır. Alimlərin fikrincə, mikrodalğalı sobada yeməklərin qızdırılma-

məhkəmənin qərarından sonra, istehsalçı insan orqanizmi üçün xeyirli olmayan bu qidaları yeyəndən sonra zərəri çəkmiş kişiye təzminat qismində 7,2 milyon dollar ödəməli oldu. 59 yaşlı Ueyn Uotson müntəzəm olaraq evdə popkorn hazırlayaraq yediindən ağciyərlərində çox nadir xəstəlik yaranıb. Uotson müayinələrin nəticələri ilə sübut edib ki, xəstəliyinin səbəbi popkornu mikrodalğalı sobada hazırlamaq üçün istifadə edilən yağın tərkibində yaranan diasetildir.

Mikrodalğalı sənayenin sonu?

2021-ci ildə Yaponiya hökuməti ölkədəki bütün "mikrodalğalı sobaları" ilin sonuna qədər utilizasiya etmək qərarına gəldi. Bu qadağanın səbəbi Xirosima Universitetinin alimlərinin apardığı araşdırma olub. Alimlər mikrodalğalı sobalardan çıxan "radio dalğalarının" son 20 ildə sağlamlığa 1945-ci ilin sentyabrında Xirosima və Naqasakiyə atılan atom bombaları qədər zərəri verdiyini müəyyən ediblər. Mütə-

sir edir. Elektromaqnit titrəyişləri südün tərkibini dəyişir. L-prolin turşuları d-izomerlərə çevrilir. D-izomerlər zəhərlidir, sinir sistemini məhv edir, böyrəklər üçün çox təhlükəlidir. Radiasiya zülalı deformasiya edir və xassələrini dəyişir. Mikrodalğalı sobada isidildikdən sonra ətdə kanserogenlər yaranır. Həmçinin taxıl məhsulları da mikrodalğalı sobada qızdırıldıqda kanserogenlərlə zəngin olur.

Mikrodalğalı sobada yemək qızdırıldıqda, qida parçalarının hüceyrə membranı zəifləyir. Qida asanlıqla viruslar, göbəkəklər və digər mikroorqanizmlərlə yoluxur. Bu qidanın qəbulu bədən əzələlərinin tədricən çürüməsinə səbəb ola bilər. İnsanlar mikrodalğalı soba radiasiyasına məruz qaldıqda, radiasiya immunitet sistemini pozaraq, hüceyrə bərpasının təbii mexanizmini boğur. Bir insanın mikrodalğalı sobada isidilən yeməkdən aldığı

si və onun köməyi ilə ətin buzunun əridilməsi qanın tərkibinin dəyişməsinə və insan limfa sisteminin fəaliyyətinin pozulmasına, hüceyrə membranlarının sabitliyinin pozulmasına, sinirlərdən beyinə gələn siqnalın axınının yavaşlamasına, mərkəzi sinir sisteminə enerji itkisinə səbəb olan sinir hüceyrələrinin parçalanmasına yol açır. Tədqiqatlar mikrodalğalı sobada bişmiş yeməyin aşağı pH dəyərinə malik olduğunu qeyd edir ki, bu da turşu-qələvi balansını pozur və orqanizmin daxili mühitini turşulaşdırır.

Mikrodalğalı sobada hazırlanmış popkorn yemək isə, sadəcə, intihara cəhd etmək deməkdir. Mikrodalğadan popkorna keçən diasetil adlanan kimyəvi maddə ciyərlərimizə düşərək onu zədələyir.

Bir neçə il öncə ABŞ-da federal

latları cinayətin ağırlığından asılı olaraq 5 ildən 15 ilədək həbs cəzası gözləməsi barədə məlumatlar dərc edildi. Xatırladaq ki, həmin vaxt Cənubi Koreya bütün mikrodalğalı soba fabriklərini 2021-ci ilə, Çin isə 2023-cü ilə qədər bağlamaq planlarını açıqlamışdı.

Həmin ərəfədə Rusiya mətbuatında yayılan bəzi məlumatlarda isə deyilirdi ki, 2011-ci il martın 11-də Fukusima AES-də baş vermiş qəzadan sonra nəyin bahasına olursa olsun resurslara qənaət etmək və nüvə enerjisindən istifadədən uzaqlaşmaq qərarı alındı. Vətəndaşlar enerjiyə mümkün qədər qənaət etməyə təşviq edilməyə başlandı, hər yerdə bu cür müraçitələrin əks olunduğu plakatlar asıldı, şəhərlərdə binaların və körpülərin işıqlandırılmasını söndürdülər, mümkün bütün qənaət növlərinə əl atıldı.

Hamımız yaponların çox intizamlı olduqları barədə məlumatlıyıq, hökumətin çağırışından sonra əhali elektrik cihazlarından istifadəni minimuma endirməyə çalışdı, bu, ilk növbədə mikrodalğalı sobalara aiddir, çünki məhz bu sobalar və elektrik çaydanları, düyü bişirmək üçün istifadə edilən xüsusi elektrik qazanları çox enerji sərf edir. Bir ailənin bir neçə televizoru varsa, hamısı ləğv edilərək yalnız 1 televizor istifadə edildi, kondisionerlər yalnız ən kritik anda istifadə edilir. Metro və alış-veriş mərkəzlərində bəzi eskalatorlar və liftlər söndürüldü.

Erkən doğuşa, anomaliyaya səbəb olur

Qərb mütəxəssislərinin son 15 il ərzində apardığı tədqiqatların nəticəsi olaraq aşkarlanıb ki, bu məişət texnikası hamilə qadınlara özələrinə və onların doğulacaq körpələrinin gələcəyinə mənfi təsir edir. Belə ki, hamiləlik zamanı mikrodalğalı sobadan istifadə edən qadınlar sağlam şəraitdə vaxt keçirənlərə nisbətən anomaliyalarla yaşamaqla bərabər eyni zamanda erkən doğuşlara məhkum olurlar, yenidoğulmuşlar isə daha çox dünyaya travmatik gəlmə ilə üz-üzə olurlar. Eyni zamanda onların gələcəkdə xroniki xəstəliklərə tutulma ehtimalı 5 dəfə artmış olur. Təcrübələr 800 hamilə qadın üzərində və onların uşaqları üzərində 15 ilə yaxın müddətdə aparılıb, təhlükəyə səbəb kimi artıq dozada qəbul olunan elektromaqnit dalğaları göstərilib.

Mikrodalğalı sobaların faydaları və zərərləri, cihazın sağlamlığa olan təhlükələri haqqında olduqca çox araşdırma aparılıb, amma bəzi tədqiqatlar fərqli nəticə ortaya qoyur. Ehtimal ki, bu mikrodalğalı soba istehsalçıların satış faizlərinin düşməsindən narahat olmur və sifarişli materiallar hazırlanmasını təşkil edir. İnsanlar mikrodalğalı sobanın praktik istifadəsindən dolayı ondan imtina etmir, lakin yeməyi tez qızdırmaq üçün işlərinə yarayan bu sobanın, əslində, evə və sağlamlığa qoyulan bomba olduğunun fərqi deyillər.

Lalə Mehralı

2023-cü ilin 6 fevralı: Azərbaycan hər an Türkiyə ilə birlikdə

Həmişə düşünürük ki, insanlar bir-birinə bənzəmədiyi kimi, onların alın yazısı da bir-birinə bənzəmir. Əslində Yarıdan hər kəsi fərqli görünüşdə və fərqli tələdə yaradır. Lakin sən demə minlərlə insanın həyatda son günü nə qədər bir-birinə oxşar yazılıbmış... **Türkiyənin Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Qaziantep, Osmaniyə, Adana, Şanlıurfa, Malatya, Diyarbakir, Kilis, Elazığ şəhərlərində 2023-cü il fevral ayının 6-da gecə saatlarında bir-birinin ardınca iki böyük zəlzələnin qurbanı olan minlərlə insanın oxşar sonu kimi...**

Bu minlərin içərisində yaşlılar da vardı, cavanlar da, gənclər də, uşaqlar da. Hələ dünyanın eybəcərliklərindən xəbərsiz körpələr də vardı, hələ dünyaya gəlməsinə bir neçə ay qalan, ana bətnində dağıntılar altında qalan körpələr də vardı. Onlar müxtəlif tələlərin insanları idilər. Lakin sonları eyni yazılıbmışdı. Bir gecənin qurbanı olmalı idilər. Bu zəlzələ onların sonu olmalı idi. Dağıntılar altında qalıb günlərlə mücadilə edib həyatlarını itirməli idilər. Bax, onların alın yazısının oxşar tərəfləri bunlar idi. Neçə ki, zəlzələ dağıntıları altından çıxarılan insanların alın yazısının bir günlük oxşarlığı vardı, eləcə də çıxarılan bilməyənlərin. Çıxarılanlar, həyatı xilas edilənlər arasında da uşaqlar, gənclər, yaşlılar vardı. O gecə onların taleyində oxşar anları ortaya çıxaracaqdı. Onlar zəlzələnin dalğaları ilə dağıntılar altında qalacaq, lakin xilas ediləcək, həyatlarına qaldıqları yerdən davam edəcəkdilər.

Lakin həyatını itirən minlərlə insan o gecə minlərlə zəlzələyə məruz qalanlar kimi, dağıntılar altında qalsalar da, onlar kimi yəni həyata qayıtmayacaqdı. Çünki onların alın yazısında 2023-cü ilin fevral ayının 6-sı həyatlarının son günü idi. 7.7 və 7.6 ballıq dağıdıcı zəlzələlər onları illərlə dişləri-dırnaqları ilə qurub-yaratdıqları evlərinin dağıntıları altına göməcəkdilər.

Mərkəzi Kahramanmaraş olan, 11 vilayətdə baş verən və əsrin fəlakəti olaraq xarakterizə edilən zəlzələlərdə 14 milyon insan bu zəlzələnin acılarına məruz qaldı, ölkədə 7 günlük milli matəm elan

edildi.

O gecə saat 04.17-də Kahramanmaraşın Pazarcık rayonunda 7.7, Elbistan rayonunda isə 13.24-də 7.6 bal gücündə zəlzələ nəticəsində Kahramanmaraş ilə yanaşı, Hatay, Osmaniyə, Adıyaman, Diyarbakir, Şanlıurfa, Qaziantep, Kilis, Adana, Malatya və Elazığda 53 min 537 nəfər fəlakətin qurbanı

olaraq həyatını itirdi, 107 min 213 nəfər isə yaralandı. Beynəlxalq yardım da daxil olmaqla, 93 ölkədən axtarış-xilasetmə qrupları bölgedəki işlərə qatıldı.

Türkiyəyə ən azı 100 milyard dollar maddi ziyan dəydi

Türkiyə mətbuatı yazır ki, Dünaya Bankı və BVF-nin məlumatına görə, zəlzələ ölkə iqtisadiyyatına 100 milyard dollardan çox ziyan vurub. Zəlzələnin bilavasitə təsir etdiyi 11 əyalətdə çoxlu yaşayış evi, eləcə də məktəb və xəstəxanalar dağılmaqla yanaşı, bölgədəki infrastruktur, xüsusilə də yollara böyük ziyan dəyib. Belə ki, elektrik, su, internet, kanalizasiya, yol və nəqliyyat kimi infrastrukturun dağılması çoxsaylı problemlərin yaranmasına səbəb olub.

Türkiyə hökumətinin bildirdiyinə görə, bölgədə zəlzələlərin davam etməsi TOKİ-nin tikintisinin ləngiməsinin ən mühüm səbəblərindən biridir. Zəlzələdən zərər çəkmiş 11 şəhər son bir ildə 57 min 15 dəfə yenidən silkələninib.

Zəlzələdən sonra bütün dövlət qurumları, yerli idarələr, qeyri-hökumət təşkilatları və könüllülər səfərbər edilərək, bölgəyə su, qida,

dərman və geyim ləvazimatları başda olmaqla, bütün yaşayış materialları ardıcıl şəkildə göndərilib.

Dağılmış 38 min 901 binada axtarış, məskunlaşdığı təsbit edilən 26 min binada isə axtarış-xilasetmə işləri aparılıb. Müdaxilə işləri çərçivəsində bölgədə 11 min 488-i beynəlxalq personal, 35 min 250-si axtarış-xilasetmə və 142 min təhlükəsizlik işçisi olmaqla, cəmi 650 min personal çalışıb. Bölgədə 350 çadır şəhərciyində 645 min çadır, 414 konteyner şəhərciyində isə 215 min 224 konteyner qurulub.

Bölgəyə 106 milyard 728 milyon lirə vəsait köçürülüb. Müvəqqəti sığınacaq xidməti çərçivəsində indiyədək 349 min ailəyə cəmi

389 mini yaşayış, 40 min 658 iş yeri və 11 min 531 təsərrüfat xarakterli obyekt olmaqla, cəmi 441 min 567 tikili üzərində sahiblik hüququ müəyyən edilib. Zəlzələdən zərər çəkmiş vətəndaşların yaralarının sağaldılması istiqamətində aparılan işlər çərçivəsində zəlzələ bölgəsinin şəhər mərkəzlərində və kəndlərində 307 min evin tikintisi-nə başlanılıb.

Bu çərçivədə, yerində çevrilmə layihələrində 750 min lirə qrant, evlər üçün 750 min lirə kredit, 750 min lirə qrant, tövləli kənd evləri üçün 1 milyon lirə kredit və 400 min lirə qrant, iş yerləri üçün 400 min lirə kredit 2 il güzəştli dövr və 10 il faizsiz ödəmə müddəti ilə təqdim olunub.

22 gün də, sonra da hər an Türkiyə ilə

İki il öncə, fevralın 6-sı zəlzələ baş verən gündən etibarən Azərbaycan hər an Türkiyənin yanında oldu. Bu, bir qonşuluq münasibəti, dostluq deyil, qardaşlığın göstəricisi idi. Bu, bir ürəkdə minlərlə döyüntünün göstəricisi idi.

Dövlətimizin başçısının, birinci

vitse prezidentin göstərişi ilə Türkiyəyə milyonlarla manat dəyərində humanitar yardım göstərildi. Zəlzələdən dərhal sonra bütün xalq ayağa qalxdı. Hər kəs öz əzizinə yardım göstərmək istədi. Zəlzələnin ilk günləri Bakıda və Naxçıvanda Türkiyəyə yardımla bağlı kadrları izləyərkən qürur hissi keçirirdik. İki dövlətin bir milləti olan insanların can yanğısı ilə əllərindən gələni zəlzələ bölgələrinə çatdırmaq cəhdi yaxınları orada düşdüyü ağır vəziyyətdən çıxarmağa böyük-küçüklü yardım idi.

Bu, bizim bir millət, qardaş, dost olmağımızla yanaşı, həm də oxşar taleyimizlə bağlı idi. Çünki 1990-cı illərin əvvəllərində soydaşlarımız ermənilər tərəfindən Qarabağdan zorla çıxarılanda onlar da belə ağır vəziyyətlə üz-üzə qalmışdılar. Evlərindən heç nə götürə bilməmiş, qışın soyuğunda yalınqat bir paltarla yurdlarını tərk etməli olmuşdular. Onların əksəriyyəti meşə və dağlarda donaraq ölmüşdü.

Oxşar tələlər belə hadisələr zamanı birləşir. Çünki hadisələr ayrı-ayrı olsa da, yaşananlar eyni idi. Bu səbəbdən də o ağır günləri yaşayan bir xalq kimi Türkiyədə zəlzələdən əziyyət çəkənlərə yardım edən ilk Azərbaycan oldu. Belə də olmalı idi. Çünki türklər bizim can qardaşımızdır. Onların kədəri də,

sevinci də bizimlədir. Bizim də həm kədərli, həm sevincli günümüzdə onlar bunun hər ikisini bizimlə bölüşüb, sevincimizə sevinib, kədərimizə kədərləniblər.

Dövlətimizin başçısı zəlzələnin ilk günündə də, sonra Türkiyənin Azərbaycandakı səfirliyində olarkən də, həmin il fevralın 25-də Türkiyəyə səfəri zamanı da Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğana bu böyük itki ilə bağlı başsağlığı verib, Azərbaycan xalqının Türkiyənin kədərinə şərik olduğunu bildirib. 5 fevral 2024-cü il tarixdə isə zəlzələnin birinci ildönümü ilə əlaqədar Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana məktub göndərib.

Azərbaycan hazırda Kahramanmaraş vilayətində humanitar fəaliyyətini davam etdirərək burada aparılan yenidənqurma və bərpa işlərində, sosial obyektlərin inşasında yaxından iştirak edir.

Türkiyənin Kahramanmaraş vilayətində inşa olunan "Azərbaycan" yaşayış məhəlləsinin ümumi sahəsi 32 hektar təşkil edir. Layihəyə əsasən məhəllə yaşayış binaları, ibtidai məktəb və uşaq bağçası, mədəniyyət mərkəzindən ibarətdir. Yaşayış məhəlləsində 71 yaşayış binası inşa edilir. Bu binalarda 2, 3 və 4 otaqlı 1323 mənzil olacaq. Eyni zamanda, həmin ərazidə məskunlaşacaq sakinlərin iş yerləri ilə təmin olunması məqsədilə yaşayış binalarında 799 qeyri-yaşayış (ticarət) obyektinin istifadəyə verilecək. Layihənin 100 milyon ABŞ dolları məbləğində hissəsi Azərbaycan Hökuməti tərəfindən inşa olunacaq.

"Azərbaycan" məhəlləsi layihəsi çərçivəsində Kahramanmaraşda Heydər Əliyev adına müasir tipli ibtidai məktəb tikilib. Azərbaycan hökuməti adından layihənin icraçı orqanı MİDA Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi olub. Üçmərtəbəli müasir məktəb binasının tikintisi zamanı sağlamliq imkanları məhdud uşaqlar da nəzərə alınıb. Məktəbdə, həmçinin idman zalı, kitabxana, məscid və zərurət yarandıqda sığınacaq kimi istifadə edilə bilən yer var.

İbtidai məktəbdə təhsilə dəstək məqsədilə əlavə otaqlar mövcuddur. Buraya xüsusi alətlər və tədris materiallarından ibarət 1 emalatxana, musiqi dərslərinin keçirilməsi üçün musiqi alətlərindən ibarət 1 musiqi otağı, rəsm və əmək dərslərinin keçirilməsi üçün 2 emalatxana, texnologiya, riyaziyyat və mühəndislik sahəsində bacarıqların təkmilləşdirilməsi üçün 1 emalatxana, 1 kitabxana və 1 idman zalı daxildir.

Məktəbə bitişik ərazi abadlaşdırılıb, hazırlıq bölməsindəki şagirdlər üçün uşaq meydançası yaradılıb. İbtidai məktəbin girişində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün təsvirləri olan obelisk ucaldılıb.

İki dövlət bir millətin kədəri bir-birinin kədəri, sevinci sevincidir. Ümidvarıq ki, böyük Türkiyə zəlzələnin nəticələrini qısa zamanda aradan qaldıracaq, 11 füsunkar şəhər yenə əvvəlki görkəminə qayıdacaqdır. Bu dəhşətli hadisə, əsrin fəlakəti heç vaxt unudulmayacaq. İtkilərin hər biri qəlbimizdə yaşayacaq. Ancaq nə etməli ki, həyat davam edir. Qoy həyatın davamında bu fəlakət Türkiyə üçün son olsun.

Mətanət Məmmədova

Azərbaycan mədəniyyət və incəsənətinin dünya irsi arasında öz yerinin, çəkisinin olması milli-mənəvi dəyərlərimizin məxsusiliyi, fərdi insanların yaradıcılıq imkanlarının genişliyi və mənəvi etmək cəhdləri, eləcə də, humanizm prinsipləri əsasında yazıb-yaratmaq istedadı ilə bağlıdır. Yaranan hər bir nümunədə Azərbaycanın dövlətçilik prinsipləri, onun coğrafiyası, tarixi, ruhu və s. əsas xətt olaraq təqdim olunur. Burada hər ideya tariximizin bir parçası, yaşanan illərin əks-sədasıdır, desək, fikrimizdə yanlışdır. Neçə əsrlik tariximiz, daş kitabələr vasitəsilə bizlərə əxz olunmaqdadır. Azərbaycan milli-mənəvi dəyərləri ilə bütün Avropa, şərq ölkələrini təəccübləndirdiyi və riqqətə gətirdiyi bir zamanda dövlət tərəfindən buna diqqət daha da artırılmaqdadır. Bu dəyərlərin əsasında xalqın tarixi köklərini, tarixini, mədəniyyətini, qəhrəmanlığını, məişətini, sosial həyatını əks etdirən faktorlar dayanır. Belə bir tarixi irsin daşıyıcısı olan xalqın qürurla səhifələdiyi vərəqlər zənginləşir, dünyaya töhfələr verən bir abidəsi olduğunu sübut edir. Təbii ki, bu abidələr fərdlər tərəfindən milli düşüncənin məhsulu olaraq ortaya qoyulur. Belə bir xəzinə hər zaman olduğu kimi bu gün də dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl olaraq imzalanan sərəncamlarda bu ifadə öz tədqiqini bir daha tapır. Cəmiyyətin inkişafına stimül verən mədəniyyətin, incəsənətin inkişafına dövlətimizin himayəsi son illər həyata keçirilən mədəniyyət siyasətində daha parlaq şəkildə öz əksini tapır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına, klassik və müasir yaradıcı şəxsiyyətlərin yubileylərinin keçirilməsinə, onların yaradıcılıq irsinin bütün dünyada yetərincə təbliğ olunmasına böyük önəm verir. Dövlət başçımızın mədəniyyətimizin aparıcı sahəsi olan mədəniyyətə - ədəbiyyata, musiqiyə, bütövlükdə, söz və musiqi sənətinə yüksək qayğı və məhəbbəti milli-mənəvi dəyərlərimizə olan diqqətin nümunəsidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Üzeyir Hacıbəylinin 140 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncama imza atması milli-mənəvi dəyərlərimizə, mədəniyyətimizə dövlət tərəfindən göstərilən diqqətin ifadəsidir. Azərbaycan mədəniyyətinin çiçəklənməsi yolunda zəngin fəaliyyəti müasir musiqi tariximizin parlaq səhifələrini təşkil edən dahi Azərbaycan bəstəkarı, Şərqdə ilk operanın yaradıcısı, böyük musiqişünas-alim, istedadlı publisist, dramaturq və pedaqoq, tanınmış ictimai xadim, Xalq artisti, Dövlət mükafatları laureatı, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəylinin yaradıcılıq fəaliyyəti nəzərə alınaraq belə Sərəncam imzalanıb. Bildiyimiz kimi, 2025-ci ilin sentyabr ayında böyük sənətkarın anadan olmasının 140 illi tamam olur.

Üzeyir Hacıbəyli çoxşaxəli yaradıcılığı ilə Azərbaycan mədəniyyəti tarixində silinməz iz qoymuş qüdrətli şəxsiyyətlərdəndir. Ömrünü cəmiyyətin mədəni tərəqqisinə həsr edən fədakar ziyalının yüksək mənəvi-estetik dəyərə malik irsi Azərbaycan xalqının XX əsrin ilk onilliklərindən vüsət almış ədəbi-mədəni intibahının aynasıdır. Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin banisi olan Üzeyir Hacıbəyli novator sənətkar kimi milli musiqi xəzinəsini unikal forma və janrlarla zənginləşdirmişdir. Sərəncamda qeyd olunduğu kimi, o, Şərqlin və Qərbin musiqi nailiyyətlərinin dərin vəhdətində dünya musiqisinin qızıl fondunda fəxri yer tutan nadir sənət inciləri meydana gətirmiş, Azərbaycan mədəniyyətinə beynəlxalq miqyasda geniş şöhrət qazandırmışdır. Üzeyir Hacıbəyli eyni zamanda parlaq bədii dühası sayəsində Azərbaycan dramaturgiyasına dəyərli töhfələr vermiş, alovlu publisistikası ilə mətbuat salnaməsinə yeni səhifələr yazmışdır. Onun azərbaycançılıq məfkurəsi ilə yığılmuş dolğun ictimai-siyasi fəaliyyəti əsl vətənpərvərlik nümunəsidir.

Dünya musiqisinin qızıl fondunda Üzeyir Hacıbəyli dühası

Dövlət başçısının Sərəncamına əsasən, böyük musiqişünas-alimin 140 illiyi qeyd ediləcək

ŞUŞANIN ZƏNGİN MUSIQİ-İFAÇILIQ ƏNƏNƏLƏRİ

Üzeyir Hacıbəyli sənət və həyat yolunun məsafəsində bu ömrün maraqlı məqamlarına yazmaqna nail olmuşdur. Kənd mirzəsi ailəsində doğulmuş sənətkarın daim sənətə doğru olan addımları onun dünya şöhrətli bir sənətkar kimi yetişməsinə səbəb olmuşdur. Şuşanın zəngin musiqi-ifaçılıq ənənələri Hacıbəylinin musiqi tərbiyəsinə müstəsna təsir göstərmişdir. Onun ilk müəllimi Azərbaycan musiqisinin gözəl bilicisi, dayısı A.Əliverdiyev olmuşdur. O, 1899-1904-cü illərdə Qori Müəllimlər Seminariyasında təhsil almışdır. Bu, bəstəkarın dünyagörüşünün formalaşmasında böyük rol oynamışdır. Hacıbəyli seminariya illərində qabaqcıl dünya mədəniyyəti ilə yaxından tanış olmuşdur. O, burada Avropa musiqi klassiklərinin əsərlərini mənimsəmiş, skripka və baritonda çalmağı öyrənmiş, xalq mahnı nümunələrini nota köçürmüşdür. Seminariyanı bitirdikdən sonra Hacıbəyli 1904-cü ildə Cəbrayıl qəzasının Hadrut kəndinə müəllim təyin edilmişdir.

Hacıbəyli Rusiyada 1905-1907-ci illər inqilabı ərəfəsində Bakıya gəlmiş, Bibiheybətə, sonralar isə "Səadət" məktəbində dərslər demiş, 1907-ci ildə Bakıda Azərbaycan türkcəsində "Hesab məsələləri" və "Mətbuatda istifadə olunan siyasi, hüquqi, iqtisadi və əsgəri sözlərin türki-rusi və rusi-türki lüğəti"ni nəşr etdirmişdir. Hacıbəyli bədii yaradıcılığa publisistika ilə başlamışdır. O, "Kaspi", "Həyat", "İrşad", "Tərəqqi", "Həqiqət", "İqbal", "Yeni İqbal" qəzetlərində və "Molla Nəsrəddin" jurnalında "Ordan-burdan", "O yan-bu yan" və s. başlıqlar altında "Ü", "Filankəs", "Behmankəs" və s. gizli imzalarla dövrün mühüm ictimai-siyasi, maa-riyyəti məsələlərinə dair çoxlu məqalə, fel-yeton və satirik miniaturlər dərc etdirmişdir.

"ARŞIN MAL ALAN", "O OLMASIN, BU OLSUN" VƏ BAŞQA OPERETTALARI - MUSIQİ VASİTƏSİLƏ İSTƏDİYİ FİKİRLƏRİ İNSANLARA ÇATDIRMAQLA XALQIMIZIN MƏNƏVİ VƏ MƏDƏNİ İNKİŞAFINDA NƏ QƏDƏR BÖYÜK XİDMƏTLƏR GÖSTƏRİB DİR"

Hacıbəylinin 1908-ci il yanvarın 12-də Bakıda Hacı Zeynalabdin Tağıyevin teatrında göstərilən "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqi Avropa bəstəkarının əsası qoyulmuşdur. Hacıbəyli operanın librettosunu Füzulinin eyniadlı poeması əsasında yazmışdır. Hacıbəyli 1909-1915-ci illərdə bir-birinin ardınca "Şeyx Sənan", "Rüstəm və Söhrab", "Şah Abbas və Xurşud banu", "Əsli və Kərəm", "Harun və Leyla" muğam operalarının librettosunu xalq dastanları və rəvayətlər, Firdovsinin "Şahnamə" əsərinin motivləri əsasında yazmışdır. O, "Leyli və Məcnun"dakı üslub xüsusiyyətlərini və estetik sənət prinsiplərini sonrakı operalarında da davam etdirmişdir. Xalq dastanı əsasında bəstələdiyi "Əsli və Kərəm" operasında Hacıbəyli muğamla bərabər aşıq musiqisindən də istifadə etmişdir. O, Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Onun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında inqilabdan əvvəlki Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri əksini tapmışdır. Ümummilli Lider Heydər Əliyev deyirdi: "Əgər nəzərə alsaq ki, əsrimizin əvvəlində xalqımızın əksəriyyəti savadsız idi, kitab oxuya bilmirdi və kitablar da çox az idi, kino, televiziya və başqa vasitələr yox idi, təsəvvür edin, Üzeyir Hacıbəyli öz operası vasitəsilə Məhəmməd Füzulinin sözlərini, "Arşın mal alan", "O olmasın, bu olsun" və başqa operettaları - musiqi vasitəsilə istədiyi fikirləri insanlara çatdırmaq xalqımızın mənəvi və mədəni inkişafında nə qədər böyük xidmətlər göstərmişdir."

Hacıbəyli 1911-ci ildə musiqi təhsilini artırmaq üçün Moskvaya getmiş, həmin il burada filarmonik cəmiyyətin musiqi kurslarında, 1913-cü ildə isə Peterburq Konservatoriyasında oxumuşdur. Peterburq dövrü Hacıbəylinin yaradıcılığında mühüm rol oynamış, o, "Arşın mal alan" musiqili komediyasını məhz burada yaratmışdır. Hacıbəyli 1921-ci ildə Bakıda azərbaycanlı tələbələr üçün ilk musiqi məktəbini - Azərbaycan Dövlət Türk Musiqi Məktəbini təşkil etmişdir.

1926-cı ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında fəaliyyət göstərən Hacıbəyli burada nəzəriyyə, harmoniya, Azərbaycan musiqisinin əsasları fənlərindən dərslər demiş, konservatoriya yanında ilk çoxsəslili Azərbaycan xor kollektivi yaratmışdır. 1937-ci il aprelin 30-da Azərbaycan Opera və Balet Teatrında ilk dəfə tamaşaya qoyulan "Koroğlu" operası Hacıbəyli yaradıcılığının zirvəsini təşkil edir. Azərbaycan opera sənətinin incilərindən sayılan bu operada Üzeyir bəy ilk dəfə olaraq klassik opera formasına riayət edərək bitkin ariyalar, kütləvi xor səhnələri, müxtəlif ansambllar, balet nömrələri, reçitativlər yaratmışdır. O, "Koroğlu" operasında simfonik orkestrin tərkibinə Azərbaycan xalq musiqi alətlərini daxil edərək orkestrin rəngarəng səslənməsinə nail olmuşdur.

"AZƏRBAYCANDA, BAKIDA MƏDƏNİYYƏT XADİMLƏRİNDƏN İLK DƏFƏ ÜZEYİR HACIBƏYOVUN YAŞADIĞI EV ONUN EV-MUZEYİNƏ

ÇEVİRİLDİ"

Üzeyir bəy Azərbaycan musiqisində köklü dönüş yaratmış dahi bəstəkarıdır. O, 19-cu əsrin əvvəllərində də şifahi xalq musiqi sənəti şəklində mövcud olan Azərbaycan milli musiqisini Qərbi Avropa bəstəkarlıq məktəblərinin nailiyyətləri, forma və janrları ilə zənginləşdirmiş, Azərbaycan və ümumiyyətlə, Şərqi Avropa musiqisinin gələcək inkişaf perspektivlərini, estetik prinsiplərini müəyyənləşdirmişdir.

Xatırladaq ki, 1975-ci ildə Bakıda Üzeyir bəyin yaşadığı evi muzeyə çevrildi. Bu barədə Heydər Əliyev 1995-ci ilin sentyabrında dahi sənətkar Üzeyir bəy Hacıbəylinin anadan olmasının 110 illik yubileyindəki məruzəsində belə demişdir: "1975-ci ildə biz Üzeyir Hacıbəyovun 90 illik yubileyini hazırladıq, təntənə ilə həm Azərbaycanda, o vaxt imkan dairəsində Sovet İttifaqının həm paytaxtında, başqa respublikalarda, dünyada qeyd edə bildik. Azərbaycanda, Bakıda mədəniyyət xadimlərindən ilk dəfə Üzeyir Hacıbəyovun yaşadığı ev onun ev-muzeyinə çevrildi. 1975-ci ildə, 20 il bundan əvvəl Üzeyir Hacıbəyovun ev-muzeyi açıldı. Biz hamımız çox məmnunuq ki, bu ev-muzeyi 20 ildir Azərbaycan xalqının, mədəniyyətinin inkişafına, yüksəlməsinə xidmət edir".

ŞUŞADAKI EV-MUZEYİNDƏ 1700 EKSPONATDAN YALNIZ 136-SİNİ QORUMAQ MÜMKÜN OLUB

Bu gün də Üzeyir ruhuna, dünyasına məhəbbət sonsuzdur. Şuşa işğaldan azad edildikdən sonra digər mədəniyyət abidələri kimi, dünya şöhrətli bəstəkarın da muzeyi Heydər Əliyev Fondu tərəfindən əsaslı təmir olundu. Qeyd edək ki, Üzeyir Hacıbəylinin evi XIX əsrdə inşa olunub. 1959-cu ildə bina ev-muzeyi kimi fəaliyyətə başlayıb. Görkəmli bəstəkar, peşəkar musiqi sənətimizin və milli operamızın banisi Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyi Şuşa şəhəri işğal edilən tarixdəki fəaliyyət göstərib. Muzeydə Hacıbəyli ailəsinə məxsus ev əşyaları, həmçinin bəstəkarın şəxsi əşyaları, fotomateriallar, kitablar - ümumilikdə 1700 eksponat qorunub saxlanılırdı. Şuşa şəhəri ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra muzey fəaliyyətini dayandırmış, eksponatları talanmış, binası isə dağıdılmışdır. Muzeyin mövcud 1700 eksponatından yalnız 136-nı qorumaq mümkün olmuşdu. Muzey binasında aparılan bərpa işlərinin yekununda yeni ekspozisiya yaradılıb. Burada muzeyin konsepsiyası üzrə Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinin xilas edilən eksponatları nümayiş olunur.

2021-ci il sentyabrın 18-də uzun illərdən sonra ilk dəfə Üzeyir Musiqi Günü çərçivəsində Şuşada görkəmli bəstəkara həsr olunmuş növbəti Beynəlxalq Musiqi Festivalının konserti keçirildi. Hacıbəyli həm də böyük musiqişünas alim idi. O, müasir Azərbaycan elmi musiqişünaslığının əsasını qoymuş, musiqiyə dair çoxlu məqalələr yazmış, tədqiqatlar aparmışdır. Hacıbəylinin "Arşın mal alan" musiqili komediyası ingilis, alman, Çin, ərəb, fars, polyak, Ukrayna, belarus, gürcü və s. dillərə tərcümə edilmişdir. Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Üzeyir Musiqi Günü'nün keçirilməsi haqqında" 1995-ci il 18 sentyabr tarixli Fərmanına uyğun olaraq hər il dahi bəstəkara doğum günü ölkəmizdə musiqi bayramı kimi qeyd olunur. Bu münasibətlə konsertlər, sərgilər və digər mədəni tədbirlər təşkil olunur. Azərbaycan musiqisində köklü dönüş yaratmış dahi bəstəkar illər, əsrlər ötsə də belə xalqın yaddaşında, sənət dünyamızda yaratdığı mükəmməl əsərləri ilə yaşayır və yaşayacaqdır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 28 dekabr 2024-cü il tarixli Sərəncamı ilə 2025-ci il respublikamızda "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan olunub. Milli dövlətçilik dəyərlərimizə, siyasi tariximizə ali ehtiramın təcəssümü olan bu qərar siyasi irsimizin, müstəqillik salnaməmizinin, suverenlik mübarizəmizinin, torpaqlarımızın azad edilməsi nəticəsində konstitusion hüquqlarımızın tam bərpasının dərinəndən öyrənilməsi və təbliği, bu istiqamətlərdə yeni siyasi-elmi araşdırmaların aparılması, yeni inkişaf mərhələsində qarşımızda dayanan ideoloji vəzifələrin müəyyən edilməsi baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir.

Müstəqilliyimizə gedən yol

Qeyd etmək lazımdır ki, suverenlik və ya suverenitet ölkənin daxilində və ondan kənarında müstəqilliyin ifadəsi kimi dövlətin siyasi və hüquqi xüsusiyyəti olub onun öz daxili və xarici funksiyalarını azad və sərbəst şəkildə, Konstitusiyası və qanunları, beynəlxalq hüququn hamılıqla tanınmış prinsipləri və normaları əsasında həyata keçirmək, habelə xalqın sərbəst və müstəqil şəkildə öz idarəetmə formasını müəyyən etmək hüqu-

Ziyafət ƏSGƏROV
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisi Sədrinin müavini

qundan ibarətdir. Hər bir xalq üçün öz suverenliyinə sahib olmaq, hər bir insan üçün müstəqil dövlətin vətəndaşı olmaq ən böyük milli sərvətdir.

Azərbaycanın zəngin dövlətçilik irsi, tarixən mövcud olmuş müstəqil dövlətlərimiz həm də xalqımızın suverenlik irsidir. Suverenlik həm də elə bir irsdir ki, hətta əsarət altında olanda belə insanların hafizələrindən, yaddaşlarından silinmir, nəsildən nəsilə ötürülərək yaşadırlar. Təsədüfi deyil ki, tarixin müxtəlif mərhələlərində üzvləşdiyi çətinliklərə, işğala, məhrumiyyətlərə baxmayaraq, heç bir qüvvə xalqımızın suverenlik və müstəqil dövlətçilik əzmini sarsıda bilməyib. Bu baxımdan hələ 1918-ci ildə Şərqi ilk demokratik respublikası olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması xalqımızın çoxxəsrlik siyasi-ictimai fikrindən irəlilən gələn milli oyanışa və dirçelişə əsaslanmışdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti öz ərazisində dövlət hakimiyyətinə malik olub müstəqil xarici və daxili siyasət yeridirdi. Cümhuriyyətin müstəqil və suveren dövlətə xas olan təsisatları - parlamenti, hökuməti, ordusu, maliyyə sistemi yaradılmışdı və fəaliyyət göstərirdi. Azərbaycan bir çox xarici dövlətlər tərəfindən tanınmış və onlarla diplomatik münasibətlər yaratmışdı. Lakin 1920-ci il aprelin 27-28-də RSFSR beynəlxalq hüquq normalarını kobudcasına pozaraq, müharibə elan etmədən öz silahlı qüvvələrinin hissələrini Azərbaycana yeritdi, suveren respublikamızıq ərazisini işğal etdi, qanuni seçilmiş hakimiyyət orqanlarını zorakılıqla devirdi və xalqımızın çox böyük qurbanlar bahasına qazandığı müstəqilliyə son qoydu. Bunun ardınca Azərbaycan 1806-1828-ci illərdə olduğu kimi, yəni Rusiya tərəfindən ilhaq edildi.

Əlbəttə, müstəqillik və suverenlik hissini

Azərbaycan konstitusion və suveren dövlətdir

və arzusunu Azərbaycan xalqının milli yaddaşından silib atmaq mümkün deyildi. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı hələ sovet dövlətinin mövcud olduğu dövrdə öz azadlığı uğrunda mübarizəyə başlamışdı. Bu mənada 1991-ci ildə Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpası yalnız SSRİ-nin çöküşünün və mövcudiyətinə son qoymasının nəticəsi deyildi. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpası həm də xalqımızın apardığı milli-azadlıq mücadiləsi prosesinin məntiqi nəticəsi idi.

1918-ci il mayın 28-də Milli Şuranın qəbul etdiyi İstiqlal Bəyannaməsini, "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpası haqqında" Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin 1991-ci il 30 avqust tarixli Bəyannaməsini rəhbər tutaraq, Ali Sovet tərəfindən 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul olunan "Azərbaycan Respublikasının Müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı" ilə müasir Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini və suverenliyini elan etdi. 1991-ci il dekabrın 29-da isə respublikamızda ümumxalq referendumu keçirildi və əhəlinin 95 faizi bu referenduma iştirak edərək ölkənin müstəqilliyinə, suverenliyinə və istiqlalına səs verdi. Bununla da Azərbaycan Respublikasının müstəqillik haqqında Konstitusiya Aktı qüvvəyə mindi və XX əsrin sonlarında, SSRİ-nin süqutu ilə başlanan yeni geosiyasi dövrdə ölkəmiz öz istiqlalını Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi olaraq bərpa etdi.

Lakin Azərbaycanın müasir müstəqilliyinə gedən yol öz başlanğıcını yalnız 80-ci illərin sonunda baş qaldıran xalq hərəkatından götürməmişdi. Bu istiqamətdə milli-ideoloji proseslər hələ 70-ci illərdən özünü göstərməyə başlamışdı. Belə ki, o dövrdə Azərbaycana rəhbərlik edən Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi genişmiqyaslı işlər, nail olduğu inkişaf tendensiyası birbaşa və ya açıq şəkildə dövlət müstəqilliyinin bərpası fikrini bəyan etməsə də, bütün bunların alt qatında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi ideyalarının formalaşmasına xidmət edən gerçəkliklər vardı. Məhz həmin dövrdən etibarən Azərbaycanın gələcək müstəqilliyinin strateji əsaslarının hazırlanması prosesi başlanmışdı. Bu gün həmin tarixi analiz edəndə, araşdıranda başqa nəticəyə gəlmək ümumiyyətlə qeyri-mümkündür.

Beləliklə Azərbaycanda sovet hakimiyyəti illərində Heydər Əliyevin böyük səyi və gərgin fəaliyyəti ilə yaradılmış güclü iqtisadi

potensialın mövcudluğu və milli oyanışdan irəlilənən müstəqil dövlətçilik əzmi ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarından etibarən xalqımızın müstəqillik uğrunda mübarizəsini şərtləndirən tarixi amillər kimi özünü göstərmişdi. Onu da xüsusilə qeyd etməliyə ki, həmin dövrdə başlayan milli-azadlıq mücadiləsinə yeni mərhələyə yüksəldən, onu dönməz edən, bu prosese qoşulan insanlar daha da cəsarətləndirən, vahid ideya ətrafında sıx birləşdirən də Heydər Əliyevin dahiliyi, xarizması, yüksək siyasi liderlik keyfiyyətləri idi. Belə ki, SSRİ rəhbərliyinin fəaliyyətinə etiraz əlaməti olaraq tutduğu vəzifələrdən istefa verən Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1990-cı ilin iyul ayında Naxçıvana gəlişindən sonra respublikamızda başlanmış dövlət müstəqilliyimizin bərpası uğrunda mücadilə tamamilə yeni keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoydu. Bu dövrün əsas xüsusiyyətləri ondan ibarətdir ki, 1990-1991-ci illərdə məhz Naxçıvanda xalqımızın müstəqillik və milli suverenlik mübarizəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən praktik siyasi qərarlar qəbul edildi. Məsələn, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan və ölkəmizdə sovet hakimiyyətinin quruluşundan sonra üçrəngli bayrağımız birinci dəfə 1990-cı ilin noyabrında məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvanda rəsmi şəkildə ucaldılmış və Muxtar Respublikanın bayrağı elan olunmuşdu. Muxtar respublikada Komunist partiyasının bütün dayaqlarının fəaliyyətinə son qoyan Ulu Öndərin başqa bir təşəbbüsü ilə Naxçıvanın rəsmi adından "sovet" və "sosialist" sözlərinin çıxarılması da sıradan bir siyasi hadisə deyildi. Bu, hələ sovet dövlətinin mövcud olduğu bir vaxtda öz dövlətinin və öz xalqının maraqları uğrunda qətiyyətlə mübarizə aparmağın, cəsarətin, milli fədakarlığın ən böyük nümunəsi idi.

Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi susqunluq nümayiş etdirdiyi bir vaxtda yenə də Heydər Əliyevin sayəsində Naxçıvan Ali Məclisində 20 yanvar faciəsinə siyasi-hüquqi qiymət verilmişdi. 1991-ci ildə isə sovet dövlətinin gələcək taleyi ilə bağlı referendum Naxçıvan Muxtar Respublikasında ümumiyyətlə keçirilməmişdi. Bütün bunların hər biri Azərbaycan xalqının müstəqillik mübarizəsinə, öz suverenliyi uğrunda mücadiləyə təkan verən, onu yeni mərhələyə yüksəldən siyasi qərarlar idi. Odur ki, bu qərarların hər biri Azərbaycanın müstəqillik və suverenlik yolunun mühüm hadisələri kimi tariximizə həkk olunub. Azərbaycan Pre-

zidenti cənab İlham Əliyev ötən əsrin 90-cı illərində Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyata keçirilən tədbirləri dövlət müstəqilliyi üçün mühüm şərt kimi qiymətləndirərək deyib: "1990-cı illərdə Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasında qəbul edilmiş tarixi qərarlar Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini şərtləndirdi. Məhz o sessiyada Azərbaycanın üçrəngli bayrağı dövlət bayrağı kimi qəbul edildi. O vaxt Azərbaycanda hələ Sovet Azərbaycanının bayrağı dalğalanırdı. O vaxt Sovet İttifaqının dağılması haqqında heç kim düşünmürdü. O ağır, o çətin anlarda bu qətiyyətli qərarlar həm Naxçıvanı qorudu, həm də Azərbaycanın gələcək müstəqilliyini şərtləndirdi".

1990-1993-cü illərdə Naxçıvanda yaşayıb siyasi fəaliyyət göstərən xalqımızın böyük oğlu həqiqi dövlət müstəqilliyinin bünövrəsini bu torpaqda qoyub, onun rəhbərlik etdiyi Naxçıvan Muxtar Respublikası xalqımızın suveren hüquqlarının və dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsi uğrunda gedən mübarizənin mərkəzinə çevrilib. Bu baxımdan Ulu Öndərin Naxçıvanda 1990-1993-cü illəri əhatə edən fəaliyyəti müstəqillik və suverenlik tariximizin hər zaman öyrənilməli, tədqiq olunmalı mərhələsidir.

Böyük xilaskar, hüquqi dövlət quruculuğunun banisi

Dövlət müstəqilliyimizin bərpası bizə azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sıx birləşərək beynəlxalq hüququn subyektinə çevrilmək və demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq imkanı yaratdı. Bu baxımdan 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul edilən "Azərbaycan Respublikasının Müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı" mütərəqqi və tarixi bir sənəddir. Bu çərçivə sənədində müstəqillik və suverenliklə bağlı məsələlər öz əksini tapıb, habelə Azərbaycanın yeni Konstitusiyasının hazırlanması üçün əsas olduğu qeyd edilib.

Lakin məlum olduğu kimi Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk illərində hakimiyyətdə olan qüvvələrin sərbətsizliyi nəticəsində xalqımız çoxsaylı təhlükələrlə üzvləşdi, ağır sınaqlardan keçdi. Daxili çəkişmələr, dövlət idarəçiliyindəki özbaşnalıq və səriştəsizlik, ağır siyasi və iqtisadi böhran ölkəni vətəndaş müharibəsi astanasına gətirmiş, onun gələcək taleyini sual altına qoymuşdu.

Bütün bunların səbəbkarı olan Mütəllibov və AXC-Müsavət iqtidarları Konstitusiyaya Aktından irəli gələn vəzifələrinə yerinə yetirilməsini, müstəqil dövlətçiliyin hüquqi və siyasi əsaslarının formalaşdırılmasını təmin etmişlər.

Eyni zamanda 1991-ci ildən etibarən müstəqillik yollarında ilk addımlarını atarkən Azərbaycan keçirdiyi dərin siyasi, iqtisadi və sosial böhranla yanaşı, Ermənistanın hərbi təcavüzü ilə üz-üzə qalmışdı. Təəssüflə qeyd etməliyik ki, məhz hakimiyyətdə olan qüvvələrin bu məsələ ilə bağlı düzgün və qətiyyətli fəaliyyət ortaya qoymamalarının nəticəsi olaraq Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalı üçün əlverişli zəmin yarandı. Məhz Mütəllibov və AXC-Müsavət iqtidarlarının yarıtması, eləcə də xəyanətkar idarəçilikləri nəticəsində ərazilərimiz işğal olunaraq, ərazi suverenliyimizə qəsd edildi.

Yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə Azərbaycana rəhbərliyə başlamasından sonra aparılan müdrik siyasət nəticəsində ölkədə siyasi-iqtisadi böhranlara, separatçılıq meyillərinə və vətəndaş qarşıdurmasına son qoyulduğu kimi, ərazilərimizin işğalının, milli suverenliyimizə qəsd olunmasının da qarşısı alındı. Cəbhə xəttində atəşkəsin elan edilməsi, ictimai-siyasi sabitliyin tam bərqərar olunması və "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması respublikada bütün sahələrdə genişmiqyaslı islahatların başlanmasına, hüquqi dövlət quruculuğunun həyata keçirilməsinə zəmin yaratdı. Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanı müstəqilliyini qorudu, dövlətçiliyimizi xilas etdi, öz əməlləri ilə müasir Azərbaycan dövlətini banisən, xalqımızın Ümummilli Liderinə çevrildi.

Qeyd etmək lazımdır ki, hələ müstəqilliyimiz bərpa olunan zaman demokratik quruluşu və qanununun aliliyini özünün başlıca məqsədi elan edən respublikamızda qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri yeni Konstitusiyanın hazırlanması idi. Əvvəldə qeyd etdiyim kimi bu məsələ "Azərbaycan Respublikasının Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı"nda öz əksini tapıb. Lakin müstəqilliyimizin ilk illərində bir-birini əvəz edən siyasi qaragüruhçular bu barədə düşünmək belə istəməyiblər. Dövlətçiliyimiz və müstəqilliyimiz üçün bütün təhlükələri aradan qaldırdıqdan, siyasi-ictimai sabitliyini təmin etdikdən sonra hüquqi dövlət quruculuğuna başlayan Heydər Əliyevin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi ilk tədbirlərdən biri yeni Konstitusiyanın hazırlanması oldu.

Konstitusiyaya hər bir sivil ölkənin əsas qanunu kimi ən ali hüquqi qüvvəyə malikdir. Bu sənəd dövlətin quruluşunun və təməlinin prinsiplərini, cəmiyyətin siyasi, hüquqi və iqtisadi əsaslarını təsbit etməklə, həm də vətəndaş hüquqlarını özündə əks etdirir, ölkənin inkişaf prioritetlərini müəyyən edir. Konstitusiyaya özünün ali hüquqi xüsusiyyətləri ilə hər bir xalqın və dövlətin həyatında xüsusi rola malikdir.

Beləliklə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin sədrliyi ilə Konstitusiyaya layihəsinin hazırlanmasına məsul olan xüsusi komissiyanın fəaliyyətə başlaması qərara alındı. Bu Konstitusiyaya yeni dövrün çağırış və tələblərinə cavab verməli, müstəqil Azərbaycan dövlətinin və onun xalqının milli maraqlarını, ölkənin özünəməxsus xüsusiyyətlərini, milli-mənəvi dəyərləri unikal formada özündə əks etdirən hüquqi sənəd olmalı idi. Bu ali sənədin müasir dəyərləri özündə ehtiva edən ən yetkin formada qəbul olunmasını təmin etmək üçün gərgin əmək sərf edən Ulu Öndər layihənin hazırlanması zamanı onun hər bir müddəasını şəxsən nəzərdən keçirdi, dövlətin gələcək taleyi, demokratik icmici baxımından bu işə son dərəcə həssaslıqla yanaşdı. Bu məqsədlə Heydər Əliyev dəfələrlə layihənin açıq müzakirəsini təşkil etdi.

1995-ci il noyabrın 12-də Azərbaycan xalqı ümumxalq səsverməsi yolu ilə müstəqil dövlətimizin ilk Konstitusiyasının qəbuluna səs verdi. Tariximizə Heydər Əliyev Konstitusiyası kimi daxil olan Əsas Qanunun qəbulu demokratik, dünyəvi və vətəndaş cə-

miyyəti quruculuğu əsasında dövlətimizin formalaşması, siyasi və hüquq sistemlərinin sabit özülün yaradılması işində ilk mərhələ oldu. Odur ki, müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbulu müasir tariximizin ən mühüm hadisələrindən biri olmaqla Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı böyük xidmətlərindən sayılır. Azərbaycanda belə bir yüksək səviyyəli konstitusiyanın qəbul olunması təsadüfi hal olmayıb, çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrinin, xalqımızın keçirdiyi tarixi inkişaf yolunun məntiqi nəticəsi idi. Bununla ölkəmizin və xalqımızın dövlətçilik tarixinə yeni bir şanlı səhifə yazıldı. Uzunmüddətli gərgin əməyin məhsulu olan bu Konstitusiyaya öz demokratikliyi, humanistliyi və dolğunluğu ilə seçilərək ölkəmizdə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi və müstəqil dövlətçiliyimizin tərəqqisi üçün hər tərəfli zəmin yaratdı. Xalqımızın demokratik dövlət qurmaq və dünya birliyində layiqli yer tutmaq istəyini nümayiş etdirdi.

Azərbaycan Konstitusiyası dövlət və cəmiyyətin təşkilinin demokratik prinsiplərini ehtiva etməklə ictimai həyatın bütün sferalarında, o cümlədən siyasi, iqtisadi, sosial-mədəni və mənəvi sferalarda yeni məzmunlu münasibətlərin formalaşmasını, insan və cəmiyyət, vətəndaş və dövlət münasibətlərində insan və vətəndaşın fərqli üstün mövqeyini və bununla da insanın cəmiyyət və dövlət həyatında aparıcı rolunu müəyyən etdi. Sovet hüquq doktrinasından fərqli olaraq artıq insan, onun hüquq və azadlıqları ali dəyərlər kimi tanınmağa, dövlət tərəfindən onlara dəyər verilməyə başlandı. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğunun əsaslarını müəyyən etdi, yeni siyasi və hüquqi sistemin yaradılmasına yol açdı. Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan edilməsi haqqında sərəncamda deyildiyi kimi bu Konstitusiyaya dövlətimizin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaşlarımızın layiqli həyat səviyyəsinin, dünya ölkələri ilə dostluq və əmin-amanlıq şəraitində əməkdaşlığın təmin edilməsi kimi ali niyyətlərin həyata keçirilməsi üçün mühüm qanunvericilik bazası rolunu oynayırdı.

Beş bölmədən ibarət olan ibarət olan Azərbaycan Konstitusiyası dövlətin əsas hüquqi sənədidir və burada aşağıdakı əsas prinsiplər əhatə olunub:

1. Dövlət Suverenliyi və Müstəqillik: Konstitusiyada Azərbaycanın müstəqil, demokratik və hüquqi dövlət olduğu təsbit edilir. Dövlətin suverenliyi və müstəqilliyi təmin edilir.

2. Hüquqi Dövlət Prinsipi: Azərbaycan Konstitusiyası hüquqi dövlət prinsipini əsas götürür, yeni hüquqi normaların və qanunların ali olması və hər kəsin qanun qarşısında bərabər olması.

3. İnsan Hüquqları və Azadlıqları: Konstitusiyaya insan hüquqları və əsas azadlıqları, o cümlədən sərbəst hərəkət etmək, söz azadlığı, din azadlığı, mətbuat azadlığı kimi azadlıqları qoruyur. Konstitusiyada hər bir vətəndaşın təhsil, səhiyyə və sosial təminat hüquqları təmin edilir.

4. Dövlət Hakimiyyətinin Bölməsi: Azərbaycan Konstitusiyasında dövlət hakimiyyəti üç qol üzrə bölünür: qanunverici (Milli Məclis), icra (Prezident) və məhkəmə. Bu prinsipin məqsədi hər bir hakimiyyət qolu arasında balans və qarşılıqlı nəzarətin təmin edilməsidir.

Azərbaycanda Konstitusiyasının qəbul edildiyi 1995-ci ildən sonra bir neçə dəfə dəyişiklik və əlavələr edilib. Bu dəyişikliklər dövlətin və cəmiyyətin tələbatlarına uyğun olaraq həyata keçirilmiş və ölkənin demokratik inkişafına töhfə vermişdir. Əsas dəyişikliklər 2002, 2009, 2016 illərdə keçirilən referendumlar vasitəsilə baş tutub. Konstitusiyadakı dəyişikliklərə baxmayaraq sabit qalması onun etibarlı və müasir dövlət quruculuğuna uyğunlaşdırılmasının əsas göstəricisidir.

Bütün torpaqlarımız üzərində milli suverenliyimiz və konstitusion hüquqlarımız bərqərar edilib

Azərbaycan Konstitusiyasında xalqımızın tənənəli surətdə bəyan etdiyi niyyətlərdən biri dövlətin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasıdır. Konstitusiyamızın 11-ci maddəsinə əsasən isə Azərbaycan Respublikasının ərazisi vahiddir, toxunulmazdır və bölünməzdir. Lakin Ermənistanın 90-cı illərin əvvəllərindən etibarən Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz etməsinin və torpaqlarımızın işğal olunması nəticəsində dövlətimizin və xalqımızın suveren və konstitusion hüquqları kobud şəkildə pozulmuşdu. İşğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında xalqımıza qarşı hərbi və insanlıq əleyhinə cinayətlər törədilmiş, şəhər və kəndlərimiz viran edilmiş, ölkəmizin təbii resursları talan olunmuş, Azərbaycan vətəndaşlarının mülkiyyət, yaşamaq, o cümlədən təhlükəsiz yaşamaq hüquqları tapdalanmışdı.

Ona görə Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə son qoyulması və ölkəmizin ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin bərpa edilməsi hər zaman Azərbaycan dövlətinin prioritet məqsədlərindən biri kimi özünü göstərmişdir. Dünya Qarabağı Azərbaycan torpağı kimi tanısa da, artıq keçmişdə qalmış Qarabağ probleminin həllində vasitəçilik edənlər təəssüf ki, hər zaman ikili standartlardan çıxış etdilər, işğalını öz adı ilə çağırmaqdan, BMT qətnamələrinin Ermənistandan icrasını tələb etməkdən uzaq oldular. Bu mənada torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasından sonra ortaya çıxan gerçəkliklərdən biri budur ki, Minsk qrupunun həmsədrləri əslində problemin ədalətli həlli deyil, Azərbaycan torpaqlarında ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına cəhd göstərirlər. Düşünüb ki, xalq zamanla işğalla barışacaq.

Xalqımız isə işğalla nəinki barışmadı, həm də hər bir azərbaycanlı əmin idi ki, torpaqlarımız mütləq azad olunacaq. Bu əmin-

liyi gücləndirən həm Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və onun siyasi davamçısı Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü siyasət idi. Möhtərəm İlham Əliyev hələ ilk dəfə Azərbaycan Prezidenti seçildiyi 2003-cü ildə keçirilən andiçmə mərasimində bununla bağlı mövqeyini belə ifadə etmişdi: "Azərbaycan heç vaxt bu vəziyyətlə, torpaqlarının işğal altında qalması ilə barışmayacaqdır. Hamı bilməlidir ki, sülh tərəfdarı olmağımıza baxmayaraq, müharibənin yenidən başlanmamasını və bu məsələnin sülh yolu ilə həllini istəməyimizə baxmayaraq, bizim səbrimiz də tükənməz deyildir. Azərbaycan öz doğma torpaqlarını nəyin bahasına olursa-olsun, azad edəcəkdir".

2003-cü ildən sonra Azərbaycanın nail olduğu sürətli inkişaf siyasəti həm də torpaqlarımızın azad ediləcəyi, bütün ərazilərimiz üzərində milli suverenliyimizin bərqərar ediləcəyi tarixi yaxınlaşdırdı. Eyni zamanda 2018-ci ildə Ermənistanda hakimiyyətə gələn siyasi qüvvələrin mövqeyi sülh danışıqlarının mənasız olduğunu ortaya qoydu. 2020-ci ilin sentyabrın 27-də Ermənistanın cəbhə xəttində törətdiyi növbəti hərbi təxribat isə artıq müharibəni qəbul etdi. Həmin gün öz tarixi missiyasına başlayan Azərbaycan Silahlı Qüvvələri cəmi 44 gün ərzində torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli bəyanat Ermənistanın məğlubiyətinin siyasi-hüquqi təsdiqi oldu.

Azərbaycanın 2023-cü ilin 19-20 sentyabr tarixlərində Qarabağda həyata keçirdiyi və 23 saat çəkən lokal antiterror tədbirləri nəticəsində isə torpaqlarımızdakı erməni separatçılığına birdəfəlik son qoyuldu. Qəhrəman ordumuzun möhtəşəm zəfəri ilə yekunlaşan bu əməliyyatla bütün torpaqlarımız üzərində dövlətimizin milli suverenliyi təmin edildi, Azərbaycan torpaqlarında ikinci erməni dövləti yaratmaq kimi sərəmsəm ideya həmişəlik tarixi zibilliyinə atıldı. Bu tarixi hadisə ilə möhtərəm Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın dövlətçilik və suverenlik salnaməsinin növbəti şərəfli səhifəsi yazıldı.

Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan edilməsi haqqında sərəncamda qeyd olunduğu kimi "2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın təxribatlarına cavab olaraq başlanmış Vətən müharibəsində tarixi qələbə və 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu antiterror əməliyyatı nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa edilmiş, Azərbaycan Konstitusiyasının hüquqi qüvvəsi işğalın aradan qaldırıldığı bütün ərazilərdə bərqərar olmuşdur".

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsis edilməsi haqqında 19 sentyabr 2024-cü il tarixli sərəncamına əsasən hər il sentyabrın 20-si Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü kimi qeyd edilir. Bu əlamətdar günün təsis edilməsi xalqımızın özünün ərazi bütövlüyü uğrunda apardığı milli mübarizəsinin, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ordumuzun yazdığı qəhrəmanlıq salnaməsinin gələcəyə və yeni nəsillərə çatdırılması, onlara aşılınması baxımından müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Ərazi suverenliyimizin tam təmin olunması həm də dövlətçilik maraqlarına və xalqımızın həmrəyliyinə, xidmət edən yeni milli ideoloji prinsipləri meydana çıxarır.

Azərbaycanın əsil müstəqilliyini, hüquqi dövlət quruculuğunu və milli suverenliyinin tam bərqərar olunmasını Ulu Öndər Heydər Əliyevin başladığı həyata keçirdiyi və cənab Prezident İlham Əliyevin qətiyyətlə davam etdirdiyi siyasi kurs təmin etdi. Bu gün şanlı üçrəngli bayrağımız bütün ərazilərimizdə əzəmətlə dalğalanaraq, Azərbaycanın milli suverenliyini bütün dünyaya vüqarlı bəyan etməkdədir. Azərbaycanın müstəqilliyi daimidir və sarsılmazdır. Heç bir qüvvə tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayan Azərbaycanın müstəqilliyinə və suverenliyinə təhdid yara da bilməz.

Paytaxt bazarlarında qiymətlərin formalaşmasına müxtəlif amillər təsir göstərir. Məhsulun bolluğu, ya qıtlığı olması, yerli, yaxud xarici istehsal olması qiymətin formalaşmasında əsas rol oynayır. "Yaşıl bazar"da qiymətlər mövsümə uyğundur. Bəş gəlin görək, satıcılar satışlardan, alıcılar isə qiymətlərdən razıdırlarmı? SƏS TV olaraq qiymətləri öyrənmək üçün "Yaşıl bazar"a üz tutduq.

Satıcı Kamil Cümşüdoğ: "Bazarda öz təbii mallarımı gətirib satıram. Alıcılıq qabiliyyəti bir az zəifdir. Əsas alınan mallar nar, mandarin, portağaldır. Bunlara tələbat çoxdur. Qiymətlərdən razı olan, olmayan da var. Mandarin 2 manat, 2 manat 50 qəpiyə satıram. Öz məhsulum olan təbii bal satıram. Bal alan da çoxdur. Almaların qiyməti 1 manatdan 3 manata qədər dəyişir. "Qızıl Əhməd" almasının qiyməti isə 5 manatdır. Sitrus meyvələri öz məhsullarımdır".

Satıcı Seyfi Murad: "Yerli meyvələrə tələbat bir az çoxdur. Alma, armud, mandarinə tələbat var, alınır da. Qiymətlər isə münasibdir, bazar qiymətinə uyğundur. Almaların qiyməti dəyişir, 4 manat, 3 manat 50 qəpiyə alma var. Armud 5 manata da var, 4 manata da var. Mandarin 3 manat 50 qəpiyə, 4 manatdır. Alış-veriş normaldır, razıyam".

Alıcı Namiq Rəsulzadə: "Qiymətlər normaldır. Biz həmişə buradan alış-veriş edirik. Tərəvəzlər, kartof, soğan almışıq. Qiymətlər pis deyildi. Keçən ilə müqayisədə daha yaxşıdır. Bütün məhsulların qiyməti haqqında eyni şeyi deyə bilmərəm.

"Ucuz məhsullar keyfiyyətsizdir"

Bazardan REPORTAJ

Mövsümi deyil deyə pomidor və xiyarın qiyməti 5 manatdır".

Satıcı Röyal Gülbəliyev: "Alıcılıq qabiliyyəti normaldır. Yüz faiz razı deyiləm, əlli faiz deyə bilirik. Alış var, məhsulları sata bilirik. Xiyar və pomidor ikisi də 5 manatdır. Soruşan üç nəfərdən biri, ikisi alır. Əvvəlki illərə baxanda şükür ki, elə də baha deyil, qiymətlər düşüb. Bayramda qiymətlər qalxır. Əsasən də, Moskva-ya göndərildiyinə görə qiymət bahalaşır. İndi isə normaldır. Təkcə satmaq deyil, məhsulu əkmək, becərmək var. Hamısı pul tələb edir. Kəndlilər becərib bizə verir, biz də satırıq".

Satıcı Xoşgül Güllüşova: "Bazarda alıcılıq qabiliyyəti çox zəifdir. Qiymətlər isə normaldır, hətta aşağı deyə bilərəm. Aldığımız qiymətə də satırıq. Mən göyərti satıram. 16, 20 qəpiyə satırıq. 16 qəpiyə alırıq, 20 qəpiyə satırıq. Bazara gələn isə yoxdur. Hamı marketdən alış-veriş edir. Ona görə də bizim bazarımız zəifdir".

Satıcı Elvin Hüseynov: "Ətin qiymətində bir-iki manat fərq var. Alıcılıq qabiliyyəti elə də güclü deyil, zəifdir. Mal eti sümüklü 15 manat, sümüksüz 18 manat, iri quzu 18 manat, xırda quzu 20 manatdır. Məhsullarımız təzədir, ancaq alıcı yoxdur".

Alıcı Kənan Həsənov: "Bazarlıq etməyə gəlmişəm. Qiymətlər münasibdir. Brokoli 1 manat 50 qəpiyə, 2 manatdır. Rəngli bibəri 1 manata almışam. Kilosu 5 manat idi. Qiymətlər keçən ilə baxanda bu il normaldır".

Alıcı Xuraman Abbasova: "Qiymətlər hər yerdə olduğu kimi bahadır. Kabaqki hər yerdə 4 manatdır, mən 3 manat 50 qəpiyə almışam. Pomidor 5 manatdır, xiyar da 5 manatdır. Bundan ucuz yoxdur, ucuz məhsullar keyfiyyətsizdir".

Söylü Ağazadə

Avropa özünün müdafiə-sənaye və texnoloji bazasını inkişaf etdirməli, daha çox sərmayə qoymalı və Avropa üstünlüklərinə malik olmalıdır ki, bu da onun "strateji oyanışını" təmin edəcək. **Bunu Fransa lideri Emmanuel Makron deyib. Makron ölkənin müdafiə büdcəsini iki dəfə artırmaq və Al-nin birgə maliyyələşdirməsini tələb edən böyük layihələrə başlamaq planlarını açıqlayıb. Makron müasir təhlükəsizlik təhdidlərinə cavab olaraq Avropa birliyinin vacibliyini vurğulayıb. "Hazırda Ukraynada baş verənlər, eləcə də amerikalıların etdiyi seçim və prezident Trampın yeni administrasiyasının bəyanatları avropalıları kollektiv təhlükəsizlik məsələlərinə cavab verməkdə daha birlik və fəal olmağa sövq edir", - Makron vurğulayıb.**

O, deyib ki, Avropa hazırda "öz gələcəyini strukturlaşdırmaq üçün son dərəcə vacib məqamı" yaşayır, ona görə də onun sözlərinə görə, qərar qəbul etmək və fəaliyyət planı qəbul etmək lazımdır. "Prioritet bu strateji gündəm və sərhədlərimizin təhlükəsizliyidir.

Makronun ÇIXIŞ YOLU

Fransa sosial yox, hərbi büdcəsini artırır

dirməyib: "Bildirmək istəyirəm ki, Seneqal məsələsində bu ifadə doğru deyil. Fransa bazalarının çıxarılması ilə bağlı heç bir danışıqlar aparılmadı və bu qərarı yalnız Seneqal azad, müstəqil və suveren ölkə kimi qəbul etdi".

Baş nazir Sonko əlavə edib ki, "Fransa Afrikanın təhlükəsizliyini və suverenliyini təmin etmək üçün nə gücünə, nə də qanuniliyinə malikdir": "Əksinə, Liviya kimi bəzi Afrika ölkələrinin sabitliyini pozmağa kömək edib və Sahelin sabitliyi və təhlükəsizliyi üçün fəlakətli nəticələrə səbəb olub". Bu qeyri-ixtiyari qəbul o demək idi ki, indiki vəziyyətdə Fransadan kömək gözləməyin mənası yoxdur və ölkənin yeni müttəfiqlər axtarışına keçməsinin vaxtı çatıb.

Paralel olaraq Seneqal da ölkəni "dekoloniyaçıdan çıxarmaq" üçün simvolik addımlar

Və ticarət məsələlərində bizə hücum edilərsə, Avropa öz mövqeyində dayanacaq bir qüvvə kimi özünə hörmət etməli və buna uyğun cavab verməli olacaq. Ona görə də bu, fəaliyyət planıdır", - Fransa lideri əlavə edib ki, Avropa özünün müdafiə-sənaye və texnoloji bazasını inkişaf etdirməli, daha çox sərmayə qoymalı və Avropa üstünlüklərinə malik olmalıdır ki, bu da onun "strateji oyanışını" təmin edəcək.

Prezidentin sözlərinə görə, Fransa müdafiə büdcəsini iki dəfə artırmaq niyyətindədir və eyni zamanda, bəziləri üçün birgə Avropa maliyyəsi tələb edən iri layihələrə təşəbbüs göstərəcək. Xatırladaq ki, bu il NATO-nun 31 ölkəsindən 23-ü ümumi daxili məhsulunun ən azı 2%-ni müdafiəyə xərcləyəcək. NATO müdafiə xərclərini 3%-ə çatdırmağı planlaşdırır.

Britaniyalı turistin gündəliyindən

Parisi ziyarət edən britaniyalı Neil McCoy-Ward gördüklərindən dəhşətə gəlib: hər tərəf zibil, evsizlər, sınımış pəncərələr və boş mağazalar, polis sirenalari demək olar ki, fasiləsiz səslənir, küçələr şübhəli personajlarla dolu idi. Neil McCoy-Ward-ın qeydləri:

...Boş mağazalar hər yerdə çoxdur. Polis hər zaman maşın sürür, sirenlər eşidilir, Kimse qaçı və ya pəncərəni sındırır. Nədənə bu, bir çox Avropa şəhərlərində baş verir. Təsəvvür edin ki, bu havada evsiz insanlar üçün necədir. Bu dəhşətlidir. Velosiped sürən bir oğlan az qala məni vuracaqdı. Bəzi insanlar piyadalar üçün yaşıl işıq yansa belə, nədənsə, sadəcə olaraq, keçiddə dayanmır. Ətrafda çoxlu polis var. Buradan keçə biləcəyimi bilmirəm. Bax, orada daha onlar-

la polis var. Küçənin digər tərəfdən də patrullar dayanıb. Çox qəribə. Sizi bilmirəm, amma bütün bunları görmək mənim üçün çox qəribədir. Gözməyə və baxmağa davam edirik. Belə görünür ki, bu mağazaların bir çoxu həmişəlik bağlanıb. Küçənin o biri tərəfində də belədir. Bir çox şəhərlərdə olduğu kimi burada da qapılar sındırılır. Küçənin o biri tərəfində satıcı var. Bir az yemək satır. Mən kamera ilə keçəndə insanların üzlərini necə gizlətmələri gülməlidir. Burada nəse baş verir. İnsanlar bu mikroavtobusdan indicə düşdülər. Çox şey çıxarırlar. Burada nə baş verdiyini bilmirəm. Beləliklə, Paris getdikcə daha qorxulu olur. Burada nə baş verdiyini bilmirəm. Burada gördüyünüz, yəqin ki, bütün kadrların dördü biri və ya yarısıdır. Ərazidə baş verən hər şeyi lentə almaq çox təhlükəlidir. Gün işığında burada sözün əsl mənasında narkotik satırlar. Otele gedərkən qarşıdan yüksək səs eşitdim. Orada çoxlu polis var. Görək orada nə baş verir".

Fransa Seneqaldan da qovulur

Fransanın Seneqaldakı hərbi mövcudluğu bu il başa çatmalıdır. Bunu Fransa prezidentləri Emmanuel Makron və Seneqal Bassiro Diomaye Faye səviyyəsində əldə olunan razılaşmalardan sonra iki ölkənin hərbiçiləri də təsdiqləyib. Fransa və Seneqal arasındakı "hərbi qaradışıq" əsr yarımından çox tarixi var, bu müddət ərzində iki ölkənin hərbiçiləri çoxsaylı müstəmləkə və Avropa münaqişələrində birlikdə vuruşmuşlar. Müstəmləkə birləşmələri, qırmızı fəslə və qara geyimləri ilə fəxr edən "Seneqal tüfəngçiləri" Birinci və İkinci Dünya Müharibəsində Fransanın tərəfində, Hind-Çin və Əlcəzairdə vuruşmuşlar.

1960-cı ildə Seneqalın müstəqilliyi peşə-

kar hərbi əlaqələrə təsir etmədi: Fransa Seneqal ordusunu öyrətməyə və təchiz etməyə davam etdi və birgə əməliyyatların planlaşdırılmasında iştirak etdi. 2012-ci ildə bağlanmış hərbi tərəfdaşlıq sazişi çərçivəsində Seneqalda beş Fransa hərbi bazası yaradılıb. Onlar Seneqaldan başqa Çad, Burkina Faso, Mali, Qabon və Kot-d'İvuarda yerləşən Fransız hərbi qalaları sistemində daxil edilmişdir.

Fransa prezidenti Emmanuel Makron 2022-ci ildə Fransanın Afrikadakı hərbi mövcudluğunu nəzərdən keçirməyə çağıraraq "daha mobil struktur" yaratmağı təklif edib. Bu, Seneqalda hakimiyyətə gələn millətçilərin maraqlarına uyğun gəlirdi, onlar Fransadan mümkün qədər uzaqlaşmağa üstünlük verirdilər. 2024-cü il prezident seçkilərində qalib gələn PASTEF (İş, Etika və Qardaşlıq Uğrunda Seneqal Afrika Vətənpərvərləri) partiyası heç vaxt Fransa hərbi obyektlərini öz nəzarəti altına qaytarmaq niyyətini gizlətməyib. Keçən ilin noyabrında Seneqal prezidenti Le Monde-a verdiyi müsahibədə bunun "hörmətlə, tələskənlik və təzyiqlə olmadan" ediləcəyini vurğulayıb.

Bununla belə, 6 yanvar 2025-ci ildə cənab Makron Parisdə Fransa səfirləri qarşısında etdiyi çıxışda Afrika liderlərinin 2013-cü ildə Sahel çayına Fransanın hərbi müdaxiləsinə görə "təşəkkür etməyi unudaraq" nankorluq etdiklərini söyləyib. Emmanuel Makron demilitarizasiya prosesində Fransanın təşəbbüskarlığını və xoş niyyətini vurğulayıb: "Biz Afrika liderlərinə mövcudluğumuzun yenidən təşkil etməyi təklif etmişik. Çox nəzakətli davrandıq və qoy özləri elan etsinlər". Bu sözlər seneqallı tərəfdaşlarını, xüsusən də baş nazir Ousmane Sonkonu sevin-

atıb. Seneqal prezidenti Bassiro Diomaye Faye müstəmləkə dövründən qalma adları olan küçələrin tezliklə "milli qəhrəmanların" adının dəyişdirilməsinə çağırır. Beş hərbi düşərgədən üçü artıq Seneqal silahlı qüvvələrinə təhvil verilib: Dakar hərbi limanındakı Mareçal, Sent-Ekzüperi və Kont-Admiral Prote. Yalnız 200 fransız əsgəri hələ də Dakaran Ouakam bölgəsindəki əsas bazadadır.

Qalan iki bazanın taleyi hələ də müzakirə olunur. Seneqal hakimiyyəti Dakarda yerləşən və Seneqal hərbiçilərinə dəniz sərhədlərinin pozulmasının və qeyri-qanuni balıq ovu hallarının qarşısını almağa kömək edən Fransa Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Falcon kəşfiyyat təyyarəsini geri çəkməyə tələsmir. Dakaran ətrafı olan Rufisquedeki baza isə rabitə sistemində görə hər iki ölkə üçün faydalıdır - bütün Atlantik regionunda, o cümlədən Qvineya körfəzində rabitə üçün istifadə edilən yüksək tezlikli ötürücü stansiya.

Afrika komandanlığına başçılıq edən fransalı general Paskal Yanni yanvarın ortalarında Seneqal ordusunun baş qarargah rəisi general Mbaye Sisse ilə görüşüb, geri çəkilmənin təfərrüatlarını müzakirə edib. Onun əsas mərhələləri yayda planlaşdırılır ki, payıza qədər fransız qoşunlarının mövcudluğu minimuma enəcək. Qarşılıqlı razılaşmaya əsasən, fransız qoşunlarının çıxarılması 2025-ci ilə qədər başa çatmalıdır.

Bəli, daha bir Afrika ölkəsi Fransanın müstəmləkəsindən azad olur. Fransasız Afrika, necə də gözəl səslənir. İnsan istismarına, ölümlərinə son verildi, də deyə bilərik.

V.SALAH

Dünya klassikasının ən nadir inciləri sırasında yer alan Azərbaycan milli musiqi sənəti, müasir dövrimizdə geniş bir miqyasda təqdim olunaraq, ən nüfuzlu məkanlarda səsləndirilir. Bu musiqinin parlaq, orijinal bir şəkildə müxtəlif ölkələrə, xalqlara təqdiminin arxasında bu sənətin nəfis nümunələrini yaratmış sənətkarlar dayanır. O sənətkarlar ki, dünya musiqisində orijinallığı ilə nəfis əsərlərini təqdim edə bilmiş və illərin sınağından keçən əsərləri milli zəmində dünyaya çıxara bilmişdir. Dünyaya yol açan Azərbaycan musiqisinin tarixi yüzillikləri əhatə etmiş olsa da, bir həqiqəti etiraf edək ki, XXI əsrdə bu musiqi professional tərzdə dünya musiqiçilərinin diqqətinə çatdırılır. Sənət tariximizin Sultan Hacıbəyov, Rauf Hacıyev, Zülfüqar Hacıbəyli, Səid Rüstəmov, Fikrət Əmirov kimi bəstəkarların sırasında Qara Qarayevin rolu və mövqeyi müstəsnaadır.

Akademik səviyyədə yazıb-yaradan Qara Qarayev klassik musiqi janrının, demək olar ki, hər növündə nəhəng musiqi nömrələri yaratmış və onun geniş həcmli əsərləri dünya səhnələrində çox böyük müvəffəqiyyətlə ifa edilmiş, oynanılmışdır. Fevralın 5-i Azərbaycan klassik sənətinə yeni rəng, çalar, baxış və nəfəs gətirən Qara Qarayevin doğum günüdür. Böyük bəstəkarın sənət qalareyasında yer almış hər bir nümunə, onun yaradıcılıq irsi ilə bağlı təəssüratların yaranmasına səbəb olur. Zamanla üz-üzə dayanan və musiqinin ahəngində zamanın yükünü, rəng çalarlarını ifadə etməyi bacaran Qara Qarayev böyük sənətkarlardan dərs aldığından, təbii ki, belə bir nəfis nümunələrin müəllifinə çevrilməli idi. XX əsr Azərbaycan balet janrının, simfonik və kamera əsərlərinin və digər nümunələrin bəstəkarına çevrilən Qara Qarayev, bir ömrün çıxırında neçə-neçə ömürlər yaşayaçaq həyatını yaşadı. Onun "Leyli və Məcnun" simfonik poeziyası, "İldırım yolları", "Yeddi gözəl" baletləri, "Don Kixot" simfonik qravürleri, skripka ilə simfonik orkestr üçün konserti və digər əsərləri yaradıcılığında mühüm rol oynayır. Bu və ya digər əsərlərində onun fəlsəfi dünyagörüşü, həyatla bağlı düşüncələri özünü büruzə verir.

YAŞIDLARINDAN TEZ BİR ZAMANDA SEÇİLDİ

Qeyd edim ki, Qara Qarayev hələ Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında tələbə olarkən, akademik səviyyədə olan əsərlər yaratmağa başlamışdı. Burada ali təhsilə yiyələnən Qara Qarayev musiqi təhsilini artırmaq məqsədilə P.Çaykoski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasına daxil olur və Cövdət Hacıyevlə birlikdə "Ayna" operasını bəstələyir.

Qara Qarayevin musiqi palitrası

Bu uğurlu müştərek fəaliyyətin nəticəsi olaraq hər iki bəstəkarın yaradıcılıq məhsulu olan "Vətən" operası yaradılır.

1947-ci ildə Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 800 illik yubileyi ilə əlaqədar Qara Qarayev "Leyli və Məcnun" simfonik poemasını yazır. Əsər ilk dəfə olaraq şairin yubiley gecəsinin açılış mərasimində səsləndirilir. Çox keçmiş ki, simfonik poema dünya ölkələrinə yol açır. Poema Çexoslovakiyada, ABŞ-da, Rumıniyada bu və ya digər ölkələrin konsert salonlarında səsləndirilir. Bu əsərdən ruh alan bəstəkar, 1949-cu ildə "Yeddi gözəl" simfonik süitasını yazır. Əsərin ilk tamaşası 1953-cü ildə Leninqrad Malı Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsində uğurla oynanılır. On il ardıcıl olaraq balet Qahirə tamaşaçılarına təqdim edilir. Bəstəkarın böyük şöhrət qazandıran əsərlər sırasında "İldırım yolları" baletini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Cənubi Afrika yazıçısı Piter Abrahamsın eyniadlı romanı əsasında yazılmış baletin əks-sədası illər ötsə də, sənətimizdir. Qara Qarayev yaradıcılığında millilik, xalqilik onun əsərlərinin belə bir səviyyədə ifasına şöhrət qazanmasına səbəb olmuşdur.

ZƏNGİN

DÜNYAGÖRÜŞÜNƏ MALİK ZİYALI

Qeyd edək ki, o, 1941-ci ildə M. Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının bədii rəhbəri vəzifəsində işləmişdir. 1943-cü ildə birinci simfoniyanı yazmışdır. 1944-cü ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının idarə heyəti sədrinin müavini olmuşdur. 1946-cı ildə P. İ. Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasında Dmitri Şostakoviçin bəstəkarlıq sinfini bitirmişdir. Şostakoviçlə Qarayevin ömürlük dostluğu həm zövq, həm yaradıcılıq durumu, həm də həyata baxışları baxımından yaxınlıqlarının sonucu kimi açıqlanırdı. Bütün bunlar Qara Qarayevin tələbəlik illərindəki yaradıcılığında həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət göstəriləri ilə özünü aşkarlayırdı. 1946-cı ildə ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq sinfində müəllim işləmişdir. 1946-cı ildə SSRİ Bəstəkarlar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi seçilmişdir. 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının dosenti olmuşdur. Həmin ildə Ümumittifaq Sovet Bəstəkarlarının I qurultayının nümayəndəsi, 1949-cu ildə isə Üzeyir Hacıbəyli adına İncəsənət İnstitutunun musiqi bölməsinin rəhbəri seçilmişdir.

Tərcümeyi-halında o da qeyd olunur ki, Qara Qarayev 1950-ci ildən 1953-cü ilə qədər Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru vəzifəsində çalışmışdır. 1952-ci ildə Sülh uğrunda Müdafiə Komitəsinin üzvü seçilmişdir. Həmin ildə Sovet mədəniyyət və incəsənəti nümayəndə heyətinin tərkibində Alban Xalq Respublikasında olmuşdur. 1953-cü ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri seçilmişdir. Həmin ildə Ümumittifaq Sülh həmrəyliyi tərəfdarlarının IV konferensiyasının nümayəndəsi seçilmişdir və Leninqrad Dövlət Kichik ("Maly") opera teatrında "Yeddi gözəl" baletinin ilk tamaşası qoyulmuşdur. O, 1954-cü ildən 1982-ci ilə qədər SSRİ Lenin və Dövlət mükafatları komitəsinin üzvü olmuşdur. 1955-ci ildən 1976-cı ilə qədər IV-IX çağırış SSRİ Ali Sovetlərinin deputatı, 1956-cı ildən 1973-cü ilə qədər isə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının birinci katibi işləmişdir. 1956-cı ildə Azərbaycan Bəstəkarlarının I qurultayına nümayəndə seçilmiş, 1957-ci ildə SSRİ kinematograf işçilər ittifaqının üzvü olmuşdur. Belə zəngin bir yola sahib olan bəstəkar ömrü yüksəklikdə dayanır.

İstedadlı bəstəkar Azərbaycan muğam və aşıq sənəti yaradıcılığında bəhrələnərək əsərlərində onların melodiyasına söykənmiş, müəyyən yerlərdə bu detallardan istifadə etmişdir. Belə ki, onun üçüncü simfoniyası "Segah" muğamının intonasiyası ilə bitir. Digər əsəri - "Yeddi gözəl" baleti isə "Cahar-gah" muğamının intonasiyası üzərində qurulmuşdur. Qara Qarayevin Azərbaycan muğamlarından yetərincə istifadə etməsi, onun akademik səviyyədə əsərlər yazmasında müəyyən dərəcədə rol oynamış və illər ötdükcə daha möhtəşəm tərzdə qarşılanmışdır. Qara Qarayev İran, Türkiyə, İspaniya, Almaniya, Afrika xalqları ədəbiyyatı və dramaturgiyası ilə bağlı əsərlər də yaratmışdır. Onun üçün bu və ya digər xalqın ədəbiyyatı əsasında əsərlər yaratmaq yaradıcılığında orijinal üsluba yiyələnmək demək idi.

Qara Qarayev bəstəkarlıq fəaliyyəti ilə yanaşı, pedaqoq kimi də çalışmış, uzun illər Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına müəllimlik etmişdir. Onun məktəbinin yetirmələri olan Rauf Hacıyev, Arif Məlikov, Vasif Adıgözəlov, Xəyyam Mirzəzadə, Tofiq Bakıxanov, Musa Mirzəyev, Fərəc Qarayev, Emin Sabitoğlu, Sevda İbrahimova və onlarla belə bəstəkarlar Qara Qarayev ənənəsinin davam etdirərək, Azərbaycan bəstəkarlıq sənətində öz repertuarlarını nümayiş etdirə bilmişlər. Bu gün də onların əsərləri böyük təntənə ilə qarşılanır. Qara Qarayev sənətinin böyüklüyü, yaratdığı əsərlərlə, eləcə də, yetişdirdiyi sənətkarlarla ölçülür və xatırlanır.

Zümrüd BAYRAMOVA

- Bu gün cəmiyyətdə etiket qaydalarını bilənlər çoxdur, yoxsa bundan anlayışı belə olmayanlar?

- Gəlin, etika və etiketi ayırmaq. Çünki etika fəlsəfidir və əxlaq, mədəniyyəti öyrənən bir elmdir. Böyük sahədir, danışsaq, saatlar, günlər bəs etməz. Etiket bizim daxil mədəniyyətimizi göstərə biləcək ən qısa yoldur. Yəni hərəkətlərimiz və üslubumuzdur. Etiket qaydaları bizim mədəni üslubumuzun nümayişidir. İllərdir çalışırıq ki, insanlar bir-biri ilə etik davranışlar üzrə daha da savadlansınlar. Başqasını səhvən belə incitməmək, başqasının önəmli olduğunu, vaciblik hissini ən gözəl şəkildə ötürə biləcək qabiliyyətinə sahib olsunlar.

- Rastlaşdığımız ən etikasız davranış, ifadə hansıdır?

- Yüksək ali mədəniyyətdən danışsaq, insanları qiymətləndirməyin özü bir mədəniyyətsizlikdir. Mədəni insan kiməsə nadir halda mədəniyyətsiz deyər. Üslubu, mədəni, savadlı, əxlaqlı insan başqasına göstəriş belə vermir. Sadəcə o məkandan uzaqlaşır. O mühitdə ki, ədəbsiz sözlər istifadə edilir, davranış qaydaları doğru deyil, həmin mühitə getmir. Lakin biz müəllim,

Müasir etika nədir?

Etika Akademiyasının direktoru Günel İbrahimin SİA-ya müsahibəsini təqdim edirik:

tərbiyəçi olaraq müəyyən müdaxilələr edə bilirik. Ən vacib məqamlardan biri insanlarla davranış mədəniyyətində "özünə arzulamadığını başqasına etmə"dir. İnsanlarla salamlaşanda ürəklə salamlaşın. İnsanın adını tam çəkin, doğru ifadə edin. Vaciblik hissini ödənilməsi var, təbii ehtiyacları kimi. Bunlar hava, su, yuxu, yeməkdir. Beşinci isə həyatda qalmağın ən vacib ünsürlərindən biri olan onun adıdır. Çünki ad insanın vaciblik hissini ödəyən bir məsələdir. Övladımıza belə əzizləyici söz demək istəyirikse, adının yanına əzizim demək daha düzgündür, nəinki qi-

saldılmış adlarla müraciət etmək. Bu şəkildə övladımızın şəxsiyyətinin formalaşmasına dəstək olur. Çünki "İbo" dəcallik edə bilir, amma "İbrahim" özünü fərqli aparır.

- Ümumiyyətlə, bəzən etika dedikdə srf qadın-kəşi arasında bir-birinə münasibətlərlə kifayətlənirik. Bu belədir, yoxsa necə?

- Etika fəlsəfənin bir qolu olaraq ətrafımıza və özümüzə qarşı davranış qaydasıdır. Buraya təbiətimiz, Vətənimiz, məktəbimiz, təhsilimiz, qonşumuz, nədən qidalanır, nəyə töhfə veririkse, onların hamısında harmoniya var. Mədəniyyətin ikinci adı da harmonik münasibətlərdir. Buna görə də ailədə qadın-kəşi arasındakı münasibətlər daha çox marağa səbəb olduğuna görə cəmiyyətdə daha çox danışılır.

- Küçədə ucadan danışaraq

gəzmək, masa arxasında ağzını marçıldadaraq yemək, insanın sərbəstliyidir, yoxsa qullanmalıdır?

- Adətən bərkəndən və ucadan danışan insanların çox zaman evdə, ailədə, ətraflarında səsləri duyulmur. O insani ki uşaqlıqdan eşitməyiblər, o böyüdükcə özünü qışqıraraq ifadə etməyən başlayır. Bizim üçün qışqıraraq danışan insan əzizləri tərəfindən eşidilməyən insan obrazı yaradır. Onu narahat etmirse, danışa bilər. Lakin ətrafı narahat edə bilər. Sakitliyi sevən bir insan sakit bir mühit seçir, dincəlmək istəyir. Həmin insan sakit mühitə daxil olaraq ucadan danışarsa, sakitliyi sevən insanın azadlığını pozur. Burada artıq toqquşmalar baş verir. "Sizin azadlığınızın başladığı yerdə mənim azadlığım bitir". Bu münasibətləri etika tənzimləyir. Əgər qonşu övladını ucadan danla-

araq tərbiyə edirsə, bunu qonşu eşidirsə, qapını döyüb müdaxilə edə bilər. Səsi gəlmirsə, daxili proseslərə birdən-birə daxil olmaq olmaz.

- Siz hansı etik qaydaları pozan şəxslərə şəxsən müdaxilə edərək səhvini düzəltmişiniz? O şəxs də ibrət götürərək səhvini düzəldib?

- Əgər məni narahat edirsə, müdaxilə edə bilərəm. Əgər məni narahat etmərsə, istədiyini tərzdə yaşamağa davam edir. Narahat edirsə, xəbərdarlıq etmək lazımdır. Biz insanları qiymətləndirmirik.

- Bəzən deyirlər ki, xanımlar əl uzatmadan onlara əl uzadaraq salam vermək hörmətsizlikdir, bu belədirmi?

- Burada iş dünyası və həyat ayrılır. İş dünyasında qadın və kişi yoxdur. Hamı əməkdaşdır, yaxud da dostdur. Buna görə də, qəbul edən şəxs birinci əl uzada bilir. Qonaq olan şəxs isə birinci salam verir. Şəxsi həyatda isə birinci qadın əl uzadır. Həyatda tamamilə fərqlidir. Qadın əl uzatmırsa, hörmətlə yanaşmaq lazımdır.

Söylü Ağzadə

Yeni doğulan körpənin ehtiyac duyduğu yeganə qida ana südüdür və doğuşdan sonra ilk 6 ay ərzində uşağa əlavə qida, o cümlədən su verməyə ehtiyac yoxdur. Ana südü ala bilməyən körpələrə bu dövrdə süni süd qarışığı verilməlidir. Körpələr altı aya çatdıqda ana südündən əlavə bərk qidalar yeməyə hazır olurlar. Hər bir körpənin inkişaf xüsusiyyətləri fərqlidir və buna görə də tamamlayıcı qidalara keçid zamanı fərdi fərqlər qəbul edilir. Körpəniz tamamlayıcı qidalara hazırlıq əlamətlərini göstərdikdən sonra, pediatriniz əlavə qidalara keçid zamanı sizə rəhbərlik edəcək.

Körpəniz tamamlayıcı qidalara keçməyə hazırıdır?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb. Tamamlayıcı qidalara keçməyə tələsməməlisiniz. Körpələrin həzm sistemi hələ tam inkişaf etmədiyi üçün qida allergiyası riskini nəzərə almaq lazımdır. Körpələrin əksəriyyəti doğuşdan təxminən 6 ay sonra tamamlayıcı qidalara keçməyə hazırdır. Bu zamana qədər onlar adətən yeməkləri dilləri ilə ağı-

zından itələyirlər və bu davranış onların əlavə qidalara hələ hazır olmadıqlarının göstəricisidir. Bu mərhələdə qidaları ağızlarının ön hissəsindən arxa tərəfə daşımaq üçün kifayət qədər əzələ koordinasiyası yoxdur. Yaşla yanaşı, körpənin bərk qidalara hazır olduğunu göstərən digər əlamətlər də var. Körpəniz mayelərdən imtina etməyə hazır olduqda sizə aydın siqnallar verəcəkdir.

Bu simptomlardan bəziləri:

- Yaxşı baş idarəsi, körpənin başını sabit, dik vəziyyətdə tuta bilməsi deməkdir.
- Körpənin yemək udmaqda çətinlik çəkməməsi üçün hündür kreslodə və ya dayaq-la dik oturma bilməsi.
- Yeməyi dillə itələmək refleksi olmazsa.
- Əllərini və ya oyuncaqlarını ağızına salmaq.
- Başqalarının nə yediği, yeməyə çalışdığı və ya onlara yemək göstərdiyiniz zaman ağızlarını açmaqla maraqlanmaq.
- Fiziki inkişaf uyğun olmalıdır, doğum ağırlığının təxminən iki qatına çatmalıdır.

Körpə bunları etsə və qidaları udsa, pediatrla məsləhətləşdikdən sonra əlavə qidalanmaya başlanıla bilər.

Tamamlayıcı qidalara keçid necə olmalıdır?

Tamamlayıcı qidalara keçid zamanı ana südü və ya qarışıq qidalanma davam etdirilməlidir. Keçid yavaş və yumşaq bir şəkildə aparılmalıdır.

Körpələrdə tamamlayıcı qidalara keçərkən nəzərə alınmalı olan məqamlar aşağıdakılardır:

- Tərkibində şəkər və duz olmayan tərkibli qidalar təklif edilməli və hər yeni qida arasında üç günlük fasilə verilməlidir. Bu sayədə körpənin hər hansı qidaya allergik reaksiyası olub-olmadığı anlaşıla bilər.
- Başlanğıcda əlavə qida gündə bir dəfə yemək şəklində verilməlidir.

Körpələrə verilməməsi lazım olan digər qidalar HANSILARDIR?

- Təbii və təzə qidalara üstünlük verilməlidir. Konservləşdirilmiş və ya dondurulmuş qidalardan qaçınmaq lazımdır.
- Tamamlayıcı qidalara ilk başlandıqda kök, balqabaq, kartof, alma, armud və banan kimi mövsümi tərəvəz və meyvələrdən püresi və ya qatıq verilməlidir.
- Gələcəkdə tərəvəz şorbası, balqabaq dolması və qatıqla meyvə-tərəvəz qarışıqları kimi birdən çox qida elementi olan yeməklərə üstünlük verilməlidir.
- Gənc körpələrin immun sistemləri hələ

tam yetişmədiyi üçün infeksiyaya yoluxma riski yüksəkdir. Ona görə də yeməklər gigiyenik qaydada hazırlanmalıdır.

- Körpələr tez-tez ilk dəfə verilən qidalardan imtina edirlər. Çünki onun dadı və teksturası yenidir. Bu vəziyyətdə yemək çətinliklə yeyilməli və bir müddət sonra yenidən cəhd edilməlidir.
- Qidaları sınayarkən körpənin ac qalmasına diqqət yetirilməlidir.
- Körpələrin diş ətləri çox həssasdır. Bu səbəbdən diş ətinin zədələnməsinin qarşısını almaq üçün ucu yumşaq plastik qaşıqdan istifadə etmək olar.
- Körpənin çox yorğun və əsəbi olmadığı bir vaxtda tamamlayıcı qidaları təqdim etmək yaxşı olardı.
- Körpəniz əvvəlcə çox yemə bilməyəcək və təcrübəyə alışması üçün vaxt lazımdır.
- Bəzi körpələr yeməkləri ağızlarında saxlayıb udmaq üçün meşq etməlidirlər.

İlk tamamlayıcı qidalar nə ola bilər?

Hər şeydən əvvəl, tamamlayıcı qidalara tək bir meyvə və ya tərəvəzlə başlaya bilərsiniz. Balqabaq, kök, brokoli və gül kələm ki-

mi mövsümi tərəvəzləri yüngülcə buxarlayıb püre halında təqdim edə bilərsiniz. Körpələrin şirin meyvələrə alışmaması və tərəvəz yeməkdən imtina etməməsi üçün ilk növbədə balqabaq, kartof və brokoli kimi şirin olmayan tərəvəzlərdən başlamaq faydalı ola bilər. Beləliklə, körpənin müxtəlif zövqlərə alışması daha asan olacaq. Əlavə qidalara da qatıqla başlamaq olar. Zamanla bu siyahıya pendir və kəsmik kimi digər süd məhsulları da əlavə oluna bilər.

Əlavə qidaya keçid siyahısı

Əllə qidalanma siyahısına keçid son dərəcə faydalıdır, çünki o, körpələrini qidalandırmada valideynlərə rəhbərlik edir. Körpənin zehni və fiziki inkişafını sağlam şəkildə tamamlama bilməsi üçün onun bütün qidaları adekvat və balanslı şəkildə alması vacibdir. Əlavə qida siyahıları ilə körpənin müntəzəm olaraq protein, vitamin və minerallar baxımından düzgün qida qruplarını qəbul etməsi mümkün olur. Tamamlayıcı qidalanmaya keçid zamanı və sonrasında körpəyə ehtiyaclarına uyğun olaraq verilməli olan tərəvəz, meyvə və digər qida maddələrinin ehtiyatlı siyahıları təqib edilən sağlamlıq qurumlarından əldə edilə bilər. Əlavə qida siyahıları hazırlayarkən bəzi vacib məqamlar nəzərə alınmalıdır:

- Çiyələk, albalı, pomidor, portağal, noxud və bal kimi allergiya riski yüksək olan qidalar siyahıda olmamalıdır.
- Qəbizliyə səbəb ola biləcək kartof, banan, düyü plovu kimi qidalara çox üstünlük verilməməlidir.
- Tərkibində yüksək dəmir olan qidalara üstünlük verilməlidir.
- Yeməklər kiçik hissələrdə verilməlidir.
- Tərkibində duz və şəkər olmamalıdır.
- Bəkməz qidaları şirənləndirmək üçün istifadə edilə bilər.
- İlk aylarda əsasən meyvə, tərəvəz, qatıq və taxıl şorbaları verilməlidir.
- 7-ci aydan etibarən səhər yeməyinə pendir, yumurta sarısı, bəkməz kimi məhsullar, digər yeməklər üçün isə toyuq, ət, balıq kimi proteinlə zəngin qidalar verilməlidir.
- Əlavə qidalanma ilk dəfə başladıqda, əlavə qida olaraq gündə bir dəfə yemək verilməlidir. Yeməyin sayı 7-ci ayda ikiyə, 8-ci aydan isə üçə qədər artırıla bilər.

Tamamlayıcı qidalanmaya keçid zamanı verilməməsi lazım olan qidalar

Qatı qidalarla qidalanmağa başladığıda, körpənin pəhrizində meyvə və tərəvəzlər mühüm rol oynayır. Ancaq bu müddətdə hər meyvə və tərəvəz verilməməlidir. Tərkibində nikotin olduğu üçün badımcan körpələr üçün uyğun deyil. Çiyələk, albalı, moruq, portağal, kivi, yumurta ağı kimi meyvələr allergiya riski səbəbindən körpələrə verilməməlidir.

İnək südü həzm olunması çətin olduğu, bağırsaqlarda gizli qanaxmalara səbəb olduğu, dəmir çatışmazlığına səbəb olduğu üçün 1 yaşa qədər qaçınılması lazım olan qidalar arasındadır. 1 yaşa qədər körpələrə bal vermək çox təhlükəlidir, çünki potensial ölümcül nəticələrə səbəb ola bilər. Hazır və işlənmiş qidaların heç biri körpələr üçün uyğun deyil.

Körpələrə verilməməsi lazım olan digər qidalar:

Tərkibində kofein olan qidalar: çay, şokolad, kakao və qəhvə soya
Fındıq, fıstıq, qoz kimi qoz-fındıq
Turşular

Tərkibində dadlandırıcılar olan qidalar

Sosis və kolbasa kimi delikates məhsulları

Əlavə qidaya allergiyanın simptomları

Körpənin yeni qidaya alerjisi varsa, reaksiya əlamətləri tez-tez bir neçə dəqiqədən bir neçə saata qədər görünür. Simptomlar

bəzən bir neçə gündən sonra qarın ağrısı və qaşınma şəklində özünü göstərə bilər. Buna görə də üç günlük qayda ilə davam etmək çox vacibdir.

Ən çox allergiyaya səbəb olan qidalara süd, yumurta, buğda, soya, fıstıq, çiyələk, balıq, dəniz məhsulları və bal daxildir. Allergiya vəziyyətində adətən qaşınma və səpgi kimi yüngül simptomlar müşahidə olunsa da, bəzi körpələrdə kovan, qusma və ishal kimi daha ciddi simptomlar ola bilər. Hırıltı, nəfəs darlığı, dilin, dodaqların və üzün şişməsi müşahidə olunarsa, dərhal təcili yardıma müraciət edilməlidir. Çünki bu əlamətlər anafilaksi adlanan və ölümlə nəticələnə bilən çox ciddi allergik reaksiyanın göstəricisidir.

Ayşən Vəli

Uşaqılıqda “KQB” - yə yazılanlar bu gün Avropada Azərbaycana qarşı casusluq edirlər

Aparılan araşdırmalarla və müvafiq sənədlərlə sübuta yetirilir ki, xaricdəki antimillilə ünsürlər müxtəlif ölkələrin xüsusi xidmət orqanının əməkdaşlarıdır. O da sübuta yetirilir ki, özlərini nəzarətsiz küçə uşaqları kimi aparan Arif Məmmədov, Trol Sadıqlı, Sevinc Osmanqızı, Orduxan Temirxan, Məhəmməd Mirzəli, Nihad Cəfərov və digərləri çalışdıqları xüsusi xidmət orqanlarında müəyyən statuslara malikdirlər. Hətta Orduxan Bəbirovun, Arif Məmmədovun, Nihad Cəfərovun, Trol Sadıqlının rütbələri mövcuddur. Bu isə onu təsdiq edir ki, xüsusi zabıt rütbəsi daşıyan satqınlar üzərlərinə öhdəliklər götürüblər.

Həm də sübuta yetirilir ki, onlar hələ uzun illər öncə Almaniyanın, Fransanın, Hollandiyanın, Rusiyanın, ABŞ-in xüsusi xidmət orqanları tərəfindən ələ alınmış, özlərinin agentlərinə çeviriblər. Orduxan Bəbirovun Rusiya agenturası tərəfindən ələ alınması barədə müfəssəl məlumatlar mövcuddur. Cəbrayıl rayonunun Horovlu kənd orta məktəbində oxuyarkən O.Bəbirov Rusiya "KQB"-sinin diqqətini özünə cəlb etmiş və müəyyən söhbətlərdən, başının sığallanmış, əlinə konfet filan verilməsindən sonra rəsmən agent olaraq xüsusi xidmət orqanlarının sıralarına qəbul edilmişdir. Məhz O. Temirxanın agent olmasından sonra Horovlu kənd orta məktəbinin direktoru və kəndin kolxoz sədri, eləcə də rayonun bəzi məsul şəxsləri həbs edilərək, həbsxanaya göndərilmişlər. Səbəbi də O.Temirxanın onlar haqqında əsası olmayan, şər və böhtandan ibarət məlumatları "KQB"-yə göndərməsi olmuşdur. Sonradan kənd camaatı "suka"-nın O.Temirxan olduğunu öyrənsələr də, artıq iş-işdən keçmiş olmuşdur. Çünki həbsxanaya göndərilənləri geri qaytarmaq, işindən olanları iş yerlərinə bərpa etmək mümkün olmamışdır. O.Temirxan isə "KQB"-nin dəstəyi ilə öz arzu etdiyi həyatı

nı davam etdirməkdə idi. Onun Ukraynada 98-ci hava-desant diviziyasında xidmətə göndərilməsi və xidmətdə olarkən yaşadığı kəndində etdiyi satqınlığı davam etdirməsi əsgər yoldaşları tərəfindən hələ də söz -söhbətlərin mövzusu olaraq qalır. O. Bəbirov hərbi-kəşfiyyat idarəsinin zabıtlarına hərbi hissə komandiri, onun müavinləri haqqında çuğulluq etməsi ilə onların bəzilərinə həbsxanaya, bəzilərinə isə ehtiyata göndərilməsinə nail olması hərbi hissədə ciddi əks-səda doğurmuşdur.

Bəbirovun 20 Yanvar faciəsi zamanı Bakıya göndərilməsi təsadüfi sayıla bilməz

O.Bəbirovun hava -desant diviziyasına göndərilməsində heç şübhəsiz "KQB"-nin rolu və dəstəyi olmuşdur. Çünki strateji xidmət sahəsi olan hava-desant diviziyasına azərbaycanlılar buraxılmırdılar. Soydaşlarımız adətən "stroybat"-da xidmət keçmələrinə göndərilirdi. Əlimizdə olan sənədlərə görə, 16 oktyabr 1988-ci ildə SSRİ hərbi əks-kəşfiyyat orqanı tərəfindən DTK-dən konfidensial əməkdaşlığa namizədliyi öyrənilən O.Bəbirova bağlı geniş və əhatəli məlumatlar istənilmişdir. Həmin ilin oktyabrın 28-də Azərbaycan DTK O.Bəbirovla bağlı müsbət xasiyyətnamədən ibarət arayışı SSRİ hərbi əks-kəşfiyyat komitəsinə göndərmişdir. Bəbirovun 20 Yanvar faciəsi zamanı Bakıya göndərilməsi təsadüfi sayıla bilməz. Bununla "KQB" Bəbirovun davranışını və azərbaycanlılara münasibətinin hansı formada olacağını müəyyənləşdirməyə çalışmışdır. O.Temirxan testi uğurla başa vurmuşdur. O, Bakı və ətraf ərazilərdə insanlara qarşı erməni-rus hərbi birləşmələrinin zorakılıq fəaliyyətlərində fəal iştirak etmişdir. Bu isə onun xalqımıza qarşı xəyanətinin, satqınlığının nümunəsi olmuşdur, hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra sovet xüsusi xidmət orqanları ilə əməkdaşlıq etmiş və onların təşkil etdikləri kurslarda, treninqlər iştirak etmişdir. Bu gün də Rusiyanın xü-

susi xidmət orqanları ilə əməkdaşlıq edən O.Bəbirov Rusiyadan gələn tapşırıqları yerinə yetirir. Bununla belə bu məxluq maddi durumunu bir qədər də yaxşılaşdırmaq üçün ikili, bəzən üçlü oyunlar da oynayır. Yeni Rusiya xüsusi xidmət orqanları ilə yanaşı, Hollandiyanın və Fransanın agentura şəbəkəsinin də tapşırıqlarını icra edir.

İkili satqınlıq erməni lobbisini razı salır

Xaricdəki antimillilə ünsürlər, xüsusi ilə də, Arif Məmmədov, Trol Sadıqlı, Sevinc Osmanqızı, Orduxan Temirxan, Məhəmməd Mirzəli, Nihad Cəfərov və digərləri o dərəcədə özlərini satılan və alınan məxluqa çeviriblər ki, Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyası aparan istənilən məkrli qüvvə onlardan istifadə edir. Bəzən üzleri qara olmuş xaricdəki antimillilə ünsürlərlə erməni lobbisinin nümayəndələri Azərbaycana qarşı birgə aksiyalar da təşkil edirlər. Bir qədər əvvəl Berlində Azərbaycan dövlətçiliyinə qarşı erməni lobbisinin nümayəndələri ilə azərbaycanlı antimillilə ünsürlərin birlikdə aksiya keçirmələri qeyd olunanlara misal ola bilər. O zaman erməni lobbisinin yaratdığı "Theophanu Club Germany" səhifəsi erməni lobbisi ilə azərbaycanlı söyüş qrupunun birgə aksiyasına dəstək göstərmiş və özünəməxsus materiallar paylaşmışdır. Bütün bu kimi faktlar təsdiq edir ki, xaricdəki antimillilə ünsürlər tamamilə özlərini erməni kökəni hesab edirlər. Bu kimi faktlar fonunda, sual yaranır, xaricdəki antimillilə ünsürlər heqiqətənmi azərbaycanlıdılar? Birmənalı şəkildə cavab olaraq demək olar ki, xeyr, onlar azərbaycanlı deyillər və ola da bilməzlər. Çünki damarında azərbaycanlı qanı axan kiminsə, Azərbaycana dönük çıxma biləcəyi inandırıcı görünmür. Yalnız erməni olan və erməni lobbisinə dəstək olan məxluqlar Azərbaycana qarşı şər və böhtan kampaniyası aparır ki, onların da sıralarında xaricdəki antimillilə ünsürlər fəallıqları ilə seçilir və tanınırlar.

İLHAM ƏLİYEV

“Burada bir yanlışlıq axtarmağa dəyməz”

“Ümumiyyətlə ailədaxili münasibətlər, bir ailənin qurulması və onun sağlam təməllərə əsaslanaraq davam etməsi daxili prosesdir. Hər bir ailə öz-özlüyündə ayrı bir yanaşma tələb edir, eyni zamanda bu ictimai xa-

rakterli bir məsələdir, çünki dövlətin təməlini ailələr formalaşdırır və bu ailələrin sağlam, möhkəm olması əlbəttə ki, dövlətin, ölkənin də gələcəyinin sağlam olması deməkdir. Ona görə də bizim ölkəmizdə həyata keçirilən bütün islahatlar və tətbiq edilən siyasət ailə institutunun ildən-ilə daha da möhkəmlənməsinə xidmət edir, ailə təməlinin sağlam olmasına və xüsusilə də bu ailələrdə doğulub böyüyən uşaqların gələcəyinin sağlam şəkildə təmin edilməsinə yönəlib. Bu gün konkret olaraq virtual məkanlarda tanışlıqlardan söhbət gedirsə, bu özü də çox fərqli bir yanaşma tələb edən məsələdir. Alışdığımız ənənəvi üsullarla tanış olanlar, şəxsən bir-birlərini görüb, bəyənən və yaxud ailə fərdləri tərəfindən, böyüklərin seçib bəyəndiyi xanımla, bəylə ailə quranlar var və bu gündə artıq günümüzdə dəbə çevrilməkdə olan virtual məkanda tanışlıqla sonradan ailə quranlar var”. Bu sözləri Milli Məclisin Ailə, qadın, uşaq məsələləri komitəsinin sədr müavini, professor Jalə Əliyeva SİA-ya açıqlamasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, bunların arasında müqayisə aparmaq və 100/100 də bir-birini şəxsən görüb bəyənənlərin mütləq xoşbəxt olacağı, amma virtual məkanda tanış olanların xoşbəxt olmayacağı və ya ata-ana, valideyn razılığı ilə evlənənlərin həyatının sonunun daha yaxşı yaxud daha pis olacağına nəticəyə gəlmək fərdi bir yanaşmadır, fərdi xarakter daşıyır: “Bunları eyniləşdirmək olmaz. Ümumi nisbəti unutmamalıyıq. Burada insan xarakterlərindən, insan yaşamlarından, ailədə alınan tərbiyələrdən, əxlaqi normalardan, kriteriyalardan, təhsildən, səviyyədən söhbət gedir. Onun üçün də, birmənalı fikir yürütmək və qiymət vermək çətindir ki, məhz bu şəkildə ailə quranın ailəsi möhkəm olacaq və yaxud, qısa zamanda dağılacaq. Amma ümumilikdə yanaşsaq, əlbəttə ki, bu gün texnologiya, texnika, internetin bütün həyatımıza, evlərimizə, işimizə daxil olduğu bir zamanda yaşayırıq, yəni hər vacib məlumatları internetdən alıb, kitabları belə internetdən oxuyuruq. Artıq kitabxana alışqanlıq 2-3 cü plana keçib, hətta TV-lərə belə dünya insanları bir o qədər maraqlı göstərmir, hər şey, alış-verişlər belə internetlə aparılır”.

Professor həmçinin bildirib ki, tanışlıqların internet vasitəsilə olması dəyişən dünya düzəninə, qloballaşan, texnikalaşan dünyanın bizə verdiyi yaxşı və ya pis “hədiyyədir”: “Bunun üçün bu məsələni bir o qədər də qaraltmaqdan diqqətli olmaq lazımdır. Xüsusilə də gənc qızlarımızın virtual məkanda tanış olduğu şəxslərin tam olaraq kimliyini bilmədən hənsisa addım atması acı nəticələrə gəlib çıxma bilər. Amma əgər iki insan artıq həyatlarını birləşdirməyə, rəsmi nikaha daxil olmağa qərar verirlərsə, deməli onlar kifayət qədər öz addımlarının məsuliyyətini, cavabdehliyini daşıyırlar. Məsələ o mərhələyə gəlib çıxırsa, deməli onlar virtual məkanda danışdıqdan sonra üz-üzə gəlib, daha yaxından tanış olublar. Heç kim bu gün internet səhifəsində tanış olub, səhəri gün nikaha və yaxud yaxın münasibətə daxil olmur. Bu tanışlığın, ailənin təməlinin qoyulmasının əsası internetdə olub, lakin daha sonra bu insanlar bir-birləri ilə daha yaxından tanış olub və hər baxımdan ailə qura biləcək səviyyədə özlərini ona uyğun görüblərsə və burada bir yanlışlıq axtarmağa dəyməz”.

Keyrənsə Piriyyəva

“Tramp Kamala Harrisə verdikləri dəstəyə görə erməniləri bağışlamayacaq”

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

sadi pragmatizm çox vacibdir. Üstəlik, Azərbaycanla qarşılıqlı fəaliyyətdə ABŞ-ın maraqlarını və Ermənistanla qarşılıqlı fəaliyyətdə ABŞ-ın maraqlarını iki tərəziyə qoysaq, Azərbaycanın üstün olacağı aydındır. Bu, perspektivli, güclü, sürətlə inkişaf edən, enerji resursları ilə zəngin, böyük intellektual potensialla malik ölkədir. Halbuki Ermənistan bu gün təəssüf ki, ölməkdə olan ölkədir. Ermənilər öz ölkələrindən qaçır, orada özləri üçün nə iqtisadi, nə də siyasi gələcək görürlər. Belə

lər kimi Fələstin tərəfdarları da Kamalaya dəstək verdilər, çünki demokratların onlara hər şeyi verəcəklərinə ümid edirdilər. Ona görə də Tramp onların hamısının maliyyəsinə kəsib və onları çox sərt şəkildə cəzalandıracaq, o, belə şeyləri necə bağışlayacağını bilmir”, - M. Finkel əmindir.

“USAİD-in Ermənistanı dəstəkləmək üçün başladığı proqramların taleyi böyük sual altındadır”

“A+Analytics tədqiqat mərkəzinin rəhbəri, qazaxıstanlı politoloq Fərhad Kasenov”un fikrincə, ABŞ-dakı erməni lobbisi təbii ki, ciddi taktiki səhvə yol verib. Bütün yumurtalarını bir səbətə yığaraq, demokratların qələbəsinə açıq stavka etdi və indi bunun əvəzini ödəyir.

“Onu da qeyd etmək lazımdır ki, erməni lobbisi tərəfindən biz regionda baş verən hadisələrə real qiymət verilməsini və rəşional mövqə ifadəsini görmürük. Azərbaycan öz suverenliyini qorudu və BMT tərəfindən tanınan sərhədlərə qayıtdı. İndi Bakı iqtisadi, sosial və siyasi komponentlərini fəal şəkildə inkişaf etdirir, Ermənistan isə hələ də erməni diasporunun və onun radikal hissələrinin təsiri altındadır. Və bu, təbii ki, son dərəcə qeyri-sağlam bir vəziyyətdir.

Düşünürəm ki, ABŞ Prezidenti Donald Trampın administrasiyası bütün dünyada sosial sərmayələrinin total auditini təşkil edərək, USAİD agentliyinin işini dondurduqda, bu addımı konkret olaraq erməni lobbisinə zərbə kimi hesablamadı. Bugünkü tədbirlərin mahiyyəti, ilk növbədə, USAİD-in büdcə vəsaitlərini nə dərəcədə səmərəli xərclədiyini öyrənmək, bu cür tədbirlərin gələcəkdə ABŞ üçün nə dərəcədə zəruri və faydalı ola biləcəyini başa düşmək üçün onun fəaliyyətinin auditini aparmaqdır.

Bununla belə, bu və ya digər şəkildə agentliyin Ermənistanı və onun maraqlarını dəstəkləmək üçün başladığı proqramların taleyi indi böyük sual altındadır - və burada erməni lobbisi Vaşinqtonun qərarlarını gözləməli olacaq və nə vaxta qədər də bəlli deyil. Bu halda biz demokratların irsini optimallaşdırmaqdan danışıyıq. Bu, ABŞ-da erməni lobbisinin fəaliyyətinə və Ermənistanın maliyyələşməsinə mənfi təsir edəcəkmi? Əlbəttə ki, edəcək” - Kasenov vurğulayıb.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Əcnəbi politoloqlar

“Ermənistan bu gün təəssüf ki, ölməkdə olan ölkədir. Ermənilər öz ölkələrindən qaçır, orada özləri üçün nə iqtisadi, nə də siyasi gələcək görürlər”

ABŞ-dakı erməni dayaq məntəqələri Trampın dövründə ciddi böhran vəziyyətinə düşüb. Ən görkəmli ermənipərəst lobbicilərdən biri, alovlu azərbaycanofob keçmiş senator Menendez rüşvətخورluq və korrupsiya ittihamı ilə 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib, indi isə erməni maraqlarını fəal şəkildə himayə edən və maliyyələşdirən digər struktur- USAİD agentliyi təməzlənib. Xüsusilə, USAİD-in

2024-cü ildəki ən son təşəbbüslərindən biri yadda qalan oldu- Ermənistan maliyyə yardımını göstərilməsini 2 dəfədən çox- 120 milyon dollardan 250 milyon dollara qədər artırılması. İndi İrəvan bu yardımı ümumiyyətlə görməyəcək. Təsədüfi deyil ki, dünyanın bir çox ölkələri USAİD-i açıq şəkildə “casus” təşkilatı adlandırırlar, çünki bu təşkilat siyasəti Vaşinqtonun maraqlarına heç bir şəkildə uyğun gəlməyən ölkələrin dövlət əsaslarını sarsıdıb.

Beləliklə, indi biz nə görürük: Trampın erməni lobbisinə, ABŞ-dakı ermənipərəst mexanizmlərə məqsədyönlü hücumu, yoxsa yeni prezidentin komandasının ABŞ-ın maraqlarına cavab verməyən səmərəsiz siyasi idarəetmənin maliyyələşdirilməsi üzərində qurulmuş Baydenin təşəbbüslərinin irsini optimallaşdırmaq cəhdidir? Xarici po-

litoloqlar bu suallarla bağlı fikirlərini “Caliber” analitik mərkəzinə bildiriblər. Ekspertlərin şərhini oxucularımıza təqdim edirik.

“Ermənistanı maliyyələşdirməyin ABŞ-a nə faydası var? Heç bir faydası yoxdur”

İsrailli politoloq, beynəlxalq ekspert, ravvin Mixail Finkelin fikrincə, Tramp və Mask pragmatikdir və ABŞ prezidentinin son çıxışı xüsusilə olaraq ümumi xərclərə qənaət həsr olunub.

“Trampın çıxışında dediyi kimi, ABŞ 2025-ci ildə ABŞ büdcəsindən bir trilyon dollar qənaət etməyi planlaşdırır ki, bu pullar axmaqlığa, anlaşılmaz təşkilatların maliyyələşdirilməsinə və yalançı illüziya məqsədlərə xərclənməyəcək. O, həmçinin qeyd edib ki, indi ABŞ münaqişələr, inqilablar və Amerikanın rifahı ilə bağlı olmayan şeylər üçün pul ödəməyəcək. İndi Baydenin xüsusi

məqsədlər üçün səxavətli əli ilə maliyyələşdirdiyi büdcələrdə sadəcə məqsədyönlü bir azalma var.

İcazə verin sizə bir neçə nümunə verim. Amerika iki ölkə istisna olmaqla, bütün ölkələri maliyyələşdirməyi və yardım etməyi dayandırdı. Bu, əslində Amerikanın peyki olan və Siam əkiləri kimi onunla qaynayıb-qarışan İsraildir, həmçinin Misirdir. Niyə Misir? Fakt budur ki, bu, Yaxın Şərqi ən böyük ölkəsidir və ona maliyyə yardımını dayandırsa, hakimiyyət yenidən İslam fundamentalistlərinin əlinə keçə bilər.

Tramp həmçinin Ukraynaya yardımını dayandırdı və bu həftə ABŞ-dakı bütün Fələstin təşkilatlarının ofisini bağladı, Fələstin Muxtariyyətinə maliyyə yardımını dayandırdı”, - politoloq vurğulayıb.

Onun sözlərinə görə, demokratların ənənəvi olaraq erməni məqsəd və maraqlarına verdiyi dəstəklə də eyni şey baş verir.

“Bu, hazırkı administrasiyanın mənasını görmədiyini üçün sona çatır. Yəni respublikaçılar üçün, xüsusən də Tramp üçün siyasi və iqtisadi

bir Ermənistanı maliyyələşdirməyin ABŞ-a nə faydası var? Heç bir faydası yoxdur. Bundan əlavə, biz görürük ki, erməni tərəfi hələ tam sülhə getməyə hazır deyil, Ermənistan ərazisindən Naxçıvana nəqliyyat dəhlizi məsələsi hələ də həllini tapmayıb.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Trampın erməni lobbisinə qarşı şəxsi kəmi var, çünki o, Demokrat Partiyası ilə bağlıdır və ABŞ-da demək olar ki, bütün Demokrat administrasiyalar “erməni soyqırımını” tanıyıb və Ermənistanı dəstəkləyiblər. Onlar seçkilərdə Kamala Harrisə dəstəklədikləri üçün Trampın şəxsi düşmənləridir və Tramp belə təhqirləri bağışlamır. Lakin erməni-

DİQQƏT:

Bu şəxslər əlilliyi olan uşaqlar hesab ediləcək

Azərbaycan qanunvericiliyində 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər əlilliyi olan uşaqlar termini ilə əvəz edilir. SİA xəbər verir ki, bununla bağlı Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin dünən keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan Əmək, Mülki Prosesual, Ailə, Cinayət, Vergi, Cəzaların İcrası məəcəllələrində, "Sosial sığorta haqqında", "Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında", "Uşaq hüquqları haqqında", "Validənlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında", "Dövlət qulluqçularının ayrı-ayrı kateqoriyaları üçün qısaldılmış iş vaxtı haqqında", "Dövlət rüsumu haqqında", "İcra haqqında", "Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında", "Sosial müavinətlər haqqında", "Əmək pensiyaları haqqında", "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Konvensiyaya qoşulmaq barəsində, "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" və "Məşğulluq haqqında" qanunlarda dəyişiklik layihəsində öz əksini tapıb.

Dəyişikliklərə əsasən bir sıra qanunlarda "18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər" sözləri "əlilliyi olan uşaqlar" sözləri ilə əvəz edilir. Qeyd edilib ki, bütövlükdə qanun layihəsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" 2006-cı il tarixli Konvensiyasının tələbləri çərçivəsində istifadə edilən terminlərin uyğunlaşdırılmasını kompleks şəkildə nəzərə almaqla, normativ tənzimləmədə kolliziyanın yaranmamasını və nəticədə qanunvericilik sistemində əlilliyi olan uşaqlara münasibətdə terminoloji vahidliyi təmin edəcək.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

"Azərbaycanda süni düyü yoxdur"

"Düyünün 100-dən çox növü var. Düyü dəm almasında, hasil olmasında suyun codluğunun da böyük rolu var. O 100-dən çox növü olan düyünün hər birinin özünəməxsus hazırlanma qaydası var". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov deyib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanda süni düyü yoxdur: "Dünyada süni düyü var, deyilən məlumatlara görə Çində istehsal olunur. Kim mənə süni düyünün və yaxud süni yumurtanın nümunəsini gətirsə, mən ona 100 manat hədiyyə verəcəm. Süni düyü yoxdur. Sadəcə olaraq onun dəmlənməsi növləri var, necə yetişdirilməsi var, hansı şəkildə yetişdirilməsi və s."

Eyyub Hüseynov sözlərinə belə davam edib: "Lakin insanlar elə primitiv üsullarla ola bilsin ki, əvvəlcə ona suda baxıb tez yumşaltmağını bilib onun dəmlənmə vaxtını və s. özləri müəyyən edə bilərlər. O da natural yetişdirilmiş düyüdür. Qidanın təhlükəsizliyinə AQTAM nəzarət edir. Böyük marketlər şəbəkəsində təhlükəli qida demək olar ki, yox dərəcəsinədir. Lakin ara marketlərdə, bazarlarda və s. kimyələşmiş düyü ola bilər. Onu da müəyyən etmək üçün laboratoriyaya lazımdır. Düyünü alarkən onu qoxlamaq lazımdır. Əgər ondan müəyyən dərman iyi gəlsə belə düyünü almaqdan imtina etmək lazımdır. Əlbəttə süni düyünü yandırmaqla müəyyən etmək olar. Lakin qeyd etdiyim kimi süni düyü Azərbaycanda yoxdur".

Ayşən Vəli

"Bakcell" yeni prestijli 100 seriyalı nömrələrini təqdim edir

Innovasiya və sürət lideri "Bakcell" prestij və fərqliliyi sevən müştəriləri üçün xüsusi olaraq 100 seriyalı nömrələrini təqdim edir. Yeni seriya çərçivəsində müştərilər "055 100 XX XX" formatında unikal nömrələr əldə edə biləcəklər. Yeni 100 seriyalı prestijli nömrələri "Bakcell"-in rəsmi satış məntəqələrindən fiziki SIM və eSIM, həmçinin rəsmi veb sayt və mobil tətbiq vasitəsilə eSIM olaraq əldə etmək mümkündür. Yeni seriyalı nömrələri onlayn şəkildə əldə etmək üçün sadəcə www.bakcell.com/esim sahifəsinə keçid etmək kifayətdir. Link vasitəsilə, həmçinin smartfonun eSIM-i dəstəkləməsinə yoxlamaq olar.

100% prestiji
Bakcell ilə yaşa!

055 100 ***

bakcell

"Bakcell" haqqında
"Bakcell" Azərbaycanın ilk və ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda "Bakcell" üç milyondan çox müştərini yüksək keyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Şirkət süni intellektə əsaslanan innovasiyalar və həllər vasitəsilə Azərbaycanın davamlı inkişafına töhfə verir və Azərbaycan iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biridir. "Bakcell" müxtəlif ölkələrdə enerji, telekommunikasiya, yüksək texnologiyalar və tikinti sahələrində fəaliyyət göstərən "NEQSOL Holding" beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700